

Engelsmanplaat en Rif, Monitor Natuur en Recreatie 2020

Verslag Wadwachten

Piet Veel eindredactie
Telgroep Engelsmanplaat
Voor Staatsbosbeheer en SOVON Vogelonderzoek Nederland

Colofon

Engelsmanplaat en Rif, monitor Natuur en Recreatie 2020

Eindredactie en vormgeving verslag: Piet Veel,
Telgroep Engelsmanplaat voor Staatsbosbeheer Ameland en SOVON
Vogelonderzoek Nederland
Januari 2021, Heemstede

Omslagfoto: de Kalkman met komeet Neowise; foto Jelle Mes

De analyse van de gegevens en het schrijven van de diverse paragrafen is gedaan door:

Geomorfologie: Jelle Mes

Vegetatie: Ron Mes

Broedvogels: Harry Smit

HVP-tellingen: Wout Bakker

Overige vogelwaarnemingen: Kees Olsthoorn

Overige fauna: Kees Olsthoorn

Monitoring menselijke activiteiten: Ron Mes

Incidenten: Ron Mes

Archaeologie: Jelle Mes

Coördinatie Telgroep zomer: Rob Strietman

Coördinatie Telgroep winter: Harry Smit

Coördinatie monitoring: Ron Mes

E-mail: vogelwachter.engelsmanplaat@gmail.com

WhatsApp: Telgroep Engelsmanplaat

URL: <https://website.Monitoring.Engelsmanplaat.Rif>

[Facebook: Engelsmanplaat](#)

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Samenvatting	5
Aanbevelingen	6
Het seizoen 2020	7
Geomorfogie	8
Vegetatie	17
Vogels: het broedseizoen 2020	22
Vogels: HVP-tellingen zomerseizoen 2020	23
Vogels: overige waarnemingen	27
Waarnemingen overige organismen	27
Monitoring van menselijke activiteiten	28
Archaeologie	36
Literatuur	38
Bijlage 1 Rooster wadwachten in 2020	40
Bijlage 2 Overzicht HVP tellingen zomer 2020	41
Bijlage 3 Overige vogelwaarnemingen 2020	44
Bijlage 4 Waarnemingen overige organismen Engelsmanplaat en Rif 2020	48
Bijlage 5 Overzicht Incidenten Engelsmanplaat Rif 2020	49
Bijlage 6 Archaeologie Engelsmanplaat	51

Voorwoord

Voor u ligt het verslag 2020 van de wadwachten van Engelsmanplaat. De wadwachten bestaan uit vrijwilligers die zich, in opdracht van Staatsbosbeheer, elk jaar weer met volle overgave inzetten om een klein stukje Wadden Werelderfgoed te beschermen en beleefbaar te houden.

Het jaar 2020 was geen jaar als de voorgaande. Vanaf het begin van het seizoen was duidelijk dat de pandemie van COVID-19 grote invloed zou hebben. Door de maatregelen was er nauwelijks recreatievaart in de Waddenzee en al helemaal geen sprake meer van wadlooptochten en groepsbezoeken aan de plaat.

Het bemannen van de Kalkman was door de opgelegde maatregelen in de beginperiode niet mogelijk. De eerste twee maanden, april en vrijwel geheel mei, is de plaat daarom onbemand gebleven. Pas op 29 mei werd de bezetting hervat, maar wel met aangepaste huisregels. Door de 1,5 m maatregel is er in 2020 besloten, dat zolang er wadwachten op de Kalkman aanwezig waren geen wadrecreanten fysiek op het huisje mochten komen. De voorlichting en toelichting werd op een andere wijze verricht dan menig bezoeker van de vrijwilligers misschien gewend was. Voor sommigen was het niet beklimmen van het huisje wel een teleurstelling aangezien ze gewend waren het huisje te betreden. Echter de Kalkman is nooit bedoeld als toeristische 'klimtoren', maar vooral bedoeld om de wadwachten goed te faciliteren in de uitvoering van hun taken. De hoofdtaak is daarbij nog altijd monitoring van de vogels en waarborgen van rust voor de broedvogels en de hoogwatervluchtplaatsen. Een andere taak van de wadwachten is geleiding geven en het informeren van de recreanten. Natuurlijk wordt de voorlichting een stuk leuker als men van bovenaf het balkon het wad kan bezichtigen, maar het is geen noodzaak.

De Corona ontwikkelingen hebben uiteraard ook het aantal bezoekers dit jaar sterk beïnvloed, zoals in dit jaarverslag te lezen valt. Gelukkig heeft de rest van het seizoen wel een groot aantal mensen nog de plaat kunnen bezoeken en hebben de wadwachten hun nuttige werk kunnen verrichten. Door de jarenlange reeks van monitoring, kunnen we heel goed duiden welke belangrijke rol deze plek heeft voor vogels. Maar dat is niet het enige, ook de zeehonden en de planten worden gemonitord. En daarnaast zoals reeds vermeld, de monitoring van wadrecreanten. Bij het begeleiden van deze bezoekers spelen de wadwachten een belangrijke rol door het geven van voorlichting en educatie. Ook zorgen ze daarmee voor het bewaren van de balans tussen enerzijds het beschermen van de natuur en anderzijds beleefbaar houden van deze zelfde natuur.

Deze natuur is de belangrijkste waarde van dit gebied, waarin wij mensen aanwezig mogen zijn en waar we zuinig op moeten zijn om er van te kunnen blijven genieten. Gelukkig doet Staatsbosbeheer dat niet alleen. Met de hulp en inzet van vrijwilligers en medewerkers van de Waddenunit 'de Krukel' kan dit allemaal bewerkstelligd worden. Een mooie samenwerking waar we met zijn allen trots op mogen zijn.

Hoe het komend seizoen in 2021 zal verlopen dat is natuurlijk afwachten. Zal de Waddenzee meer bezocht gaan worden, omdat Covid ons nog steeds in de greep houdt? Of treedt er versoepeling op en kan iedereen weer op dezelfde wijze als voorheen genieten van de natuur? Het blijft gissen, maar een ding is wel zeker dat we ons nog steeds zullen blijven inzetten voor de bescherming van het unieke Werelderfgoed de Waddenzee.

Marjan Veenendaal
Teamleider Staatsbosbeheer Ameland.

Samenvatting

Broedvogels

2020 was een zeer mager jaar voor de broedvogels. Behalve 1 paar Noordse stern kwamen er dit jaar geen sterns tot broeden. Er werden 10 broedgevallen van de Scholekster vastgesteld en 1 van de Eidereend.

Hoogwatervluchtplaats

Als hoogwatervluchtplaats werden Engelsmanplaat en Rif weer druk bezocht door grote aantallen vogels. Het maximum van ruim 82.000 ex. werd geteld op 23 augustus 2020, waarbij meer dan de helft bestond uit Bonte strandloper (45.300) en meer dan een kwart uit Kanoetstrandlopers (24510). Behalve voor deze beide soorten zijn de HVP's ook vooral van belang voor Rosse Grutto en Wulp.

Gasten

Het totaal aantal bezoekers (afkomstig van eigen recreatiejachten + groepen met passagiersschepen + wadlopers) was door de Covid-lockdown fors minder dan in voorgaande jaren. Allereerst kwam dat uiteraard doordat pas vanaf juni weer bezoek mogelijk werd, maar ook daarna bleven de aantallen per monitor-etmaal achter bij dat van voorgaande jaren.

Incidenten

In tegenstelling tot het aantal gasten lag het aantal incidenten hoger dan in voorgaande jaren. In 2020 ging het om 24 waargenomen incidenten (tegen 13 in 2019). Daarbij geldt dat het aantal “met (zeer) ernstige verstoring” verdubbelde van 5 in 2018 en 2019 naar 10.

Evenals in voorgaande jaren veroorzaken de surfers het grootste deel van de incidenten met “(zeer) ernstige verstoring”, nl 8 van de genoemde 10 incidenten met “(zeer) ernstige verstoring”.

Figuur 1 Nest van Scholekster (foto Ron Mes)

Aanbevelingen

Rust op HVP's: Erecode én op waddenkaart

- De bekendheid met de Erecode is over de jaren aan het afnemen (Heslinga 2017).
- Onze wadwachten constateren dat de bescherming van de rust voor vogels op HVP's met de Erecode niet voldoende werkt en discussies oproept.
- De HVP's worden door velen niet herkend (en soms niet erkend).
- De bescherming van trekvogels op HVP's schiet te kort.
- De aanduiding op de waddenzeekaarten van de broedgebieden (voorheen artikel 20) werkt wél goed.

Gezien de sterk gestegen aantallen bezoekers bevelen wij aan de HVP's op de waddenzeekaarten op te nemen met een code "HVP" met de toelichting dat betreden in de hoogwaterperiode (van 3 uur vóór tot 3 uur na hoog water) niet mogelijk is zonder vogels te verstoren. Dit geldt ook voor folders zoals van SBB voor Engelsmanplaat. Een recente kaart van Project Rijke Waddenzee kan daarbij als basis dienen.

Aanbevolen wordt de bekendheid met de Erecode te bevorderen.

Zie ook Heslinga en Sijtsma 2017:

"Voor zowel de erecode en de campagne zijn de website www.waddenzee.nl, folders en flyers, en beeldschermen in de havens van groot belang voor het onder de aandacht brengen."

Bezoekers van passagiersschepen

Een betere regulering en zorg voor de veiligheid van gasten in het hoogseizoen van de passagiersschepen bij bezoek aan het gebouw de Kalkman is noodzakelijk. Op 9 maart 2019 zijn tijdens een bijeenkomst van de wadwachten, Staatsbosbeheer en bemanning van de Krukel afspraken gemaakt om dit in betere banen te leiden. Een deel van de afspraken (o.a. plaatsing van bord onderaan trap met spelregels bij bezoek) moet nog worden uitgevoerd.

Surfers

Er moet iets gebeuren om de windsurfers en kitesurfers van de vaste wal duidelijk te maken wat voor gevolgen hun gedrag op Engelsmanplaat en Rif heeft en dat dit niet gewenst is.

Het seizoen 2020

Inleiding

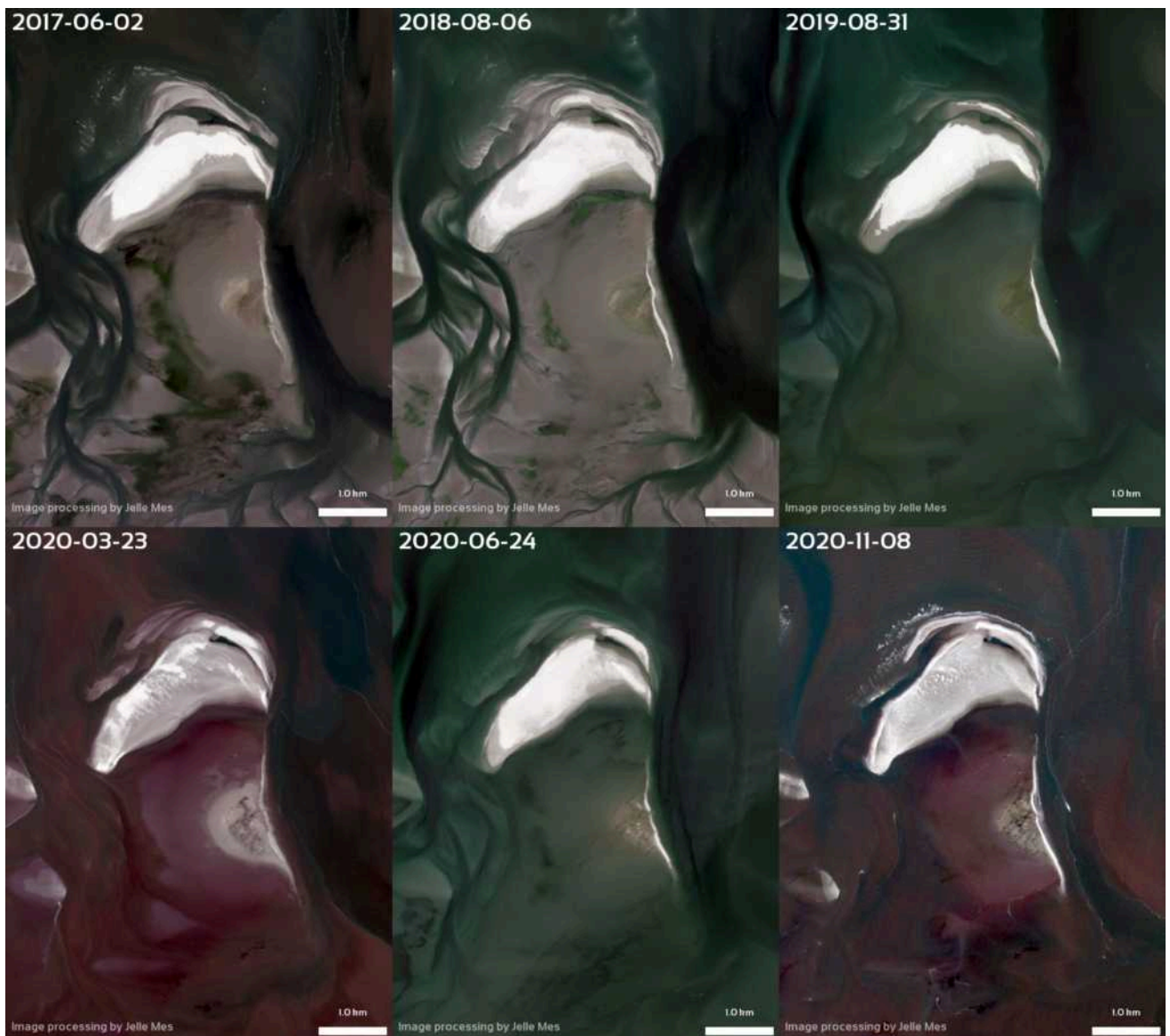
Vanaf het moment dat dit na de eerste Covid-lockdown mogelijk was verzorgde de Telgroep Engelsmanplaat weer met veel plezier de bemanning (m/v) van de observatiehut op de Engelsmanplaat en verzorgden de leden van de Telgroep de monitoring van mens en natuur. Zij zijn vogelwachter / wadwacht / gastheer namens Staatsbosbeheer. De monitoring wordt uitgevoerd door een groep van vrijwilligers. Van de vrijwilligers wordt verwacht dat zij als gastheer optreden voor de honderden bezoekers van dit natuurgebied en goede voorlichting kunnen geven over alle ins en outs van dit gebied. De monitoring omvat tellingen tijdens hoogwater van tienduizenden wadvogels, de broedkolonie van sterns op het Rif, recreatiejachten, wadlopers en andere activiteiten. Door het geven van voorlichting bevorderen de wadwachten verantwoord gedrag van bezoekers en gebruikers. Slechts incidenteel is het nodig dat de wadwachten optreden als de ogen en oren van de handhaving. Ook verlenen zij hulp in noodgevallen.

Dankwoord

De coördinatie van de wadwachten bij Staatsbosbeheer Ameland was in de goede handen van Marjan Veenendaal. De regelmatige ravitaillering met mensen, water en gas en de juridische bijscholing werden weer goed verzorgd door de bemanning van de MS Krukel, de Waddenunit van het Ministerie van Economische Zaken: Arjen Dijkstra, Bert Meerstra en Chris Feenstra. Verder past een woord van dank voor de rugdekking die zij met hun handhavingstaak bieden. Voor de begeleiding van de wadloper-wadwachters gaat onze dank uit naar de Kustwacht Schiermonnikoog, het wakend (Schiermonnik)oog. Voor de registratie van HVP-tellingen en losse waarnemingen is dankbaar gebruikgemaakt van SOVON en waarneming.nl. De NAM verleende toestemming tot publicatie van de hoogtekaart.

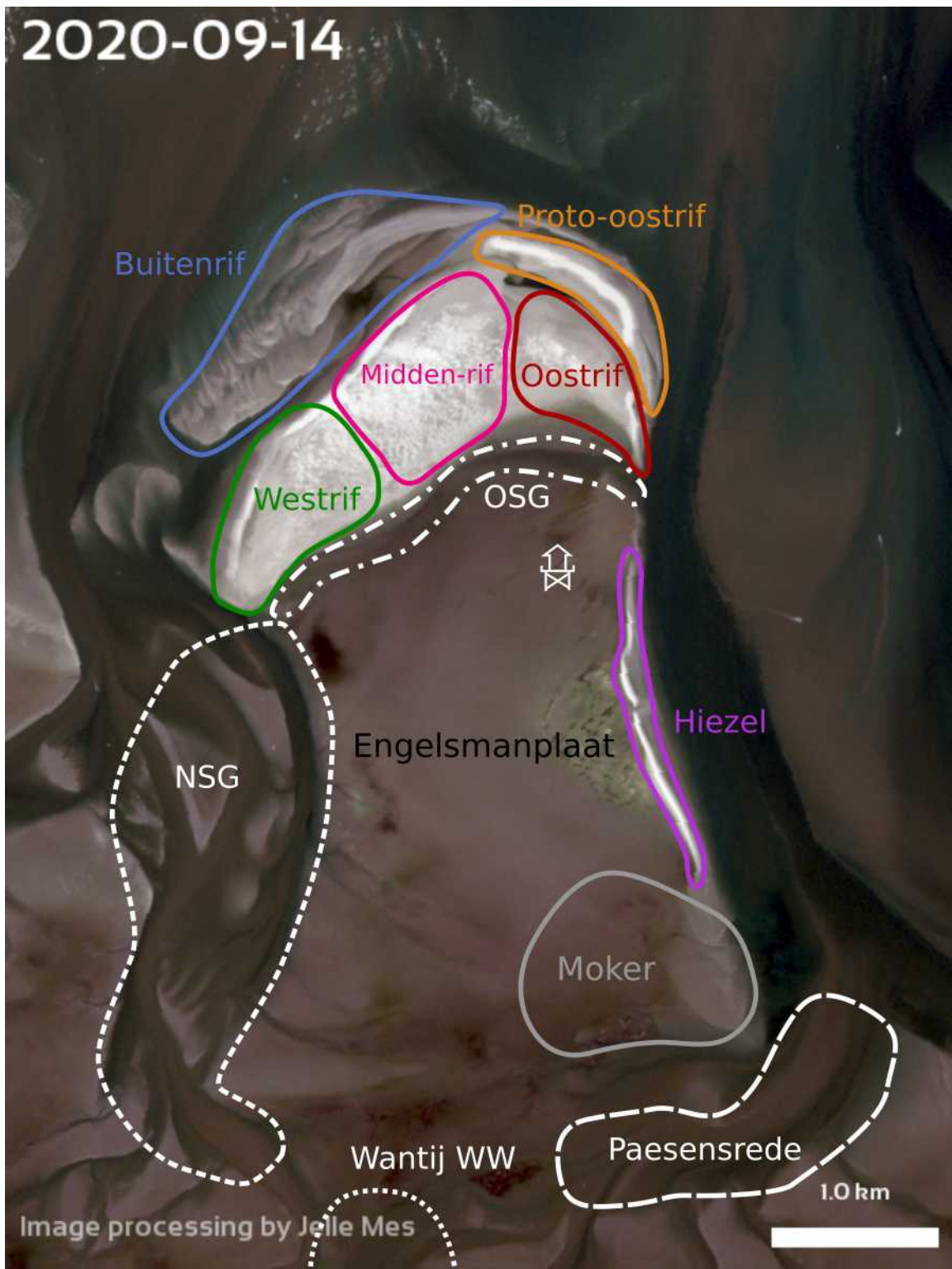
Geomorfologie

Zoals ieder jaar is de omgeving van de Engelsmanplaat erg dynamisch. In het volgende stuk ga ik kort in op veranderingen in specifieke, belangrijke gebieden. Als eerste een overzicht van het gehele gebied met satellietfoto's van de afgelopen jaren (Fig. 2).

Figuur 2 Overzicht van morfologische veranderingen rondom de Engelsmanplaat.

2020-09-14

Figuur 3 Morfologische gebieden rondom de Engelsmanplaat. Dit is het basisoverzicht voor de referenties naar gebieden in de tekst. OSG: Oude Smeriggat, NSG: Nieuwe Smeriggat (officieel het Smeriggat), WW: Wierummerwad. Achtergrondfoto: ESA/Sentinel-2 14-9-2020

Proto-oostrif

De zandplaat die we tot nu toe het “Buitenrif” hebben genoemd is dit jaar deels versmolten met de noordzijde van het Rif en zal het nieuwe Oostrif gaan vormen. Dit patroon was al langer zichtbaar met een verplaatsing van deze bult zand naar het zuidoosten sinds deze voor het eerst zo groot werd in 2017. Dit jaar is een mijlpaal, nu de geul tussen het voormalige Buitenrif en het Rif dicht geslibd is (zie

Fig. 4). Vandaar mijn voorstel om de nieuwe naam “Proto-oostrif” te hanteren voor de bult zand ten noordoosten van het Rif (zie ook Fig. 3). In 2019 lag het Proto-oostrif al tussen de 130 en 150 cm NAP en bleef bij de meeste hoogwaters droog (“supragetijde”). Ter vergelijking, de Hiezel was in datzelfde jaar tussen de 140 en 175 cm + NAP. Nu de geul tussen het Proto-oostrif en het Rif slechts een klein poeltje voedt, zal het Proto-oostrif er veel makkelijker overheen kunnen schuiven. Mijn inschatting is dat over 4 tot 5 jaar het weer een geheel Oostrif zal zijn. Het huidige Oostrif heeft vrijwel geen zandaanvoer via golfbreking gehad door de beschutting die het Proto-oostrif biedt. Hierdoor heeft de erosie tijdens stormen de overhand gekregen en zijn veel duintjes weggeslagen. Het zandlichaam is ook een stuk smaller geworden. De versmelting met het Proto-oostrif zal een grote bak zand aanleveren en toevoer via de branding weer mogelijk maken.

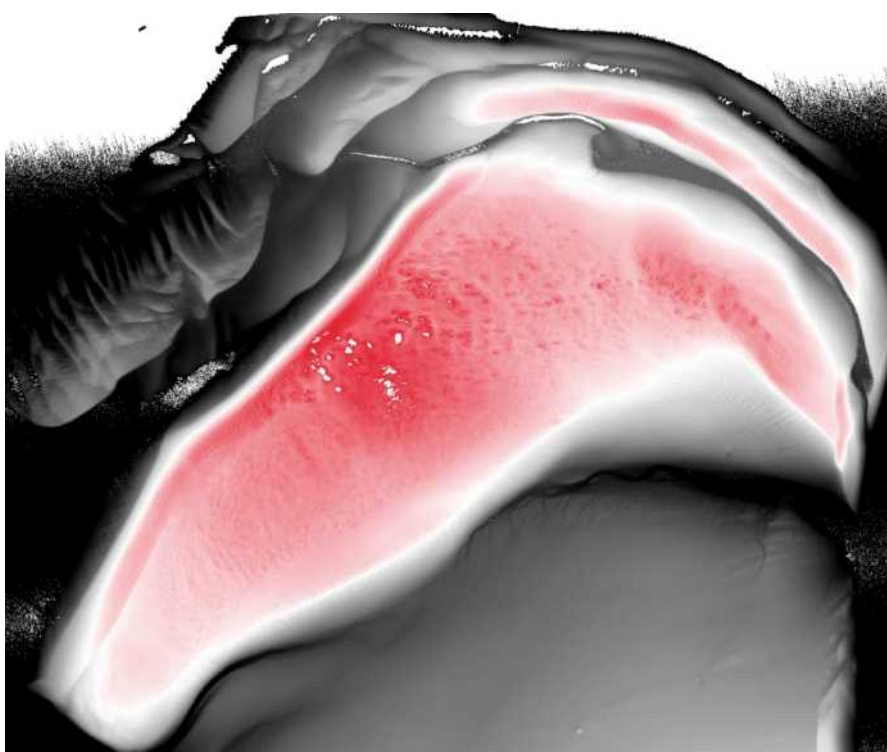

Figuur 4: De dichtgeslibde geul tussen het Rif en voormalige Buitenrif op 13 juli 2020. Kijkrichting: noordwest.

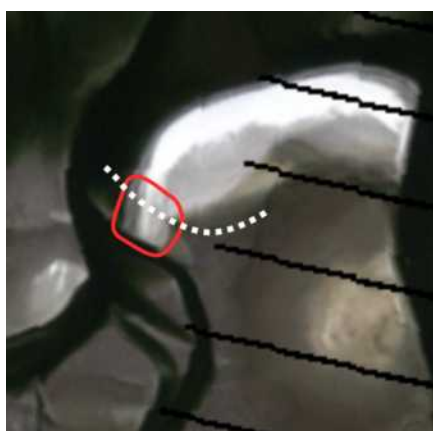
Buitenrif

Het Buitenrif is de set intergetijde (onder gemiddeld hoogwater) zandbanken ten noorden en noordwesten van het Rif (zie Fig. 3). Een korte geschiedenis: rond 2012 is het zeegat van de Holwerderbalg, waar het NSG ook op uitmondt, door enkele zandbanken in de buitendelta doorgebroken naar het westen als onderdeel van een meerjarige cyclus (zie ook Oost 1995). Hierdoor konden deze zandbanken snel naar het zuidoosten migreren door middel van zandtransport door golfwerking. Deze zandbanken zijn het Buitenrif en daaruit is het Proto-oostrif gevormd. Elke keer dat het zeegat van de Holwerderbalg op hetzelfde punt in de cyclus komt (grofweg iedere 12 jaar), wordt er een nieuw Buitenrif gevormd.

Deze zomer zijn de zandbanken van het Buitenrif weer een flink stuk naar het Rif geschoven en hoger geworden. In 2019 waren ze maximaal +50 cm NAP, gebaseerd op de LIDAR data van de NAM. Op basis van de satellietfoto van 8 november 2020 (Fig. 2) en anderen zijn deze banken in die maand grofweg +85 cm NAP. Uiteindelijk zullen deze banken net zoals het Proto-oostrif ook samensmelten met het Rif als onderdeel van de cyclus van het zeegat.

Figuur 5: LIDAR van het Rif in het najaar van 2019. Zwart: -1 m NAP, wit: +1 m NAP, rood: +2 m NAP. De witte vlekken in het dieprode gedeelte van het Midden-rif liggen boven +2 m NAP en zijn niet in de data opgenomen. De hoge rand aan de noordwest zijde van het Midden- en Westrif laat duidelijk de effecten van een energieke branding zien. Het Oostrif, in de luwte van het Proto-oostrif, mist deze rand vrijwel volledig. Bron: NAM & Deltares.

Figuur 6: Het Rif in 2009 met in wit de dichtgeslibte geul van het OSG en in rood het daardoor aangegroeide Westrif. Bron satellietfoto: NASA/Landsat-7.

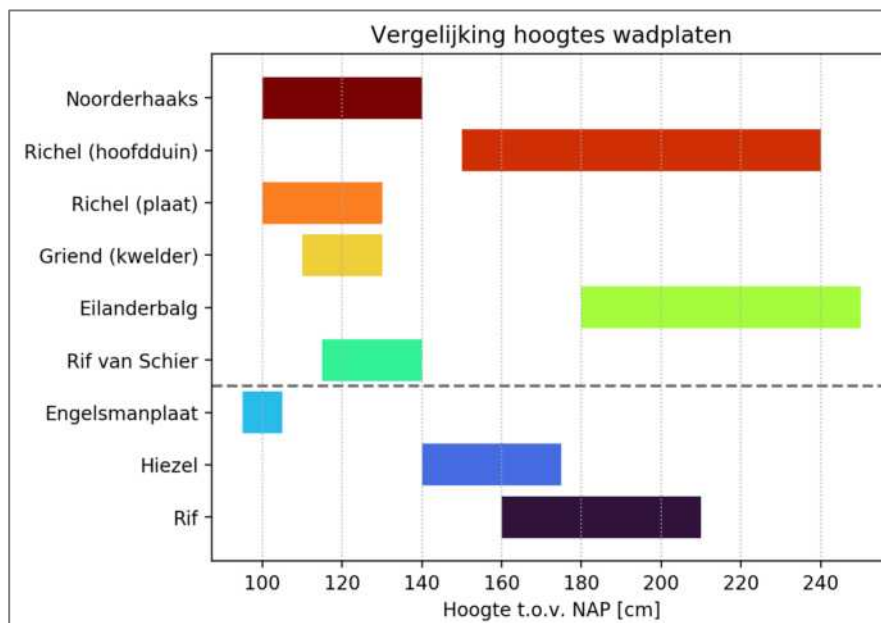
Het Rif

Het Rif zelf ondergaat al enkele jaren veel erosie. Aan de oostkant zoals al eerder genoemd door het Proto-oostrif, maar ook aan de Noordzee zijde van het Westrif en Midden-rif. Bij het Midden-rif is er sinds 2017 grofweg 100 meter van het Rif weggespoeld (zie Fig. 1). Veel duintjes staan daar ook in de branding en hebben wortels bloot liggen (zie ook het hoofdstuk over de vegetatie). Waarschijnlijk zal het versmelten met het Buitenrif over grofweg 6 tot 8 jaar plaats vinden. Tot dan mag worden verwacht dat het Midden-rif blijft eroderen.

Tussen het Westrif en de Noordzee liggen veel lage zandplaten waardoor er weinig zandaanvoer door grote brekers is. Daarnaast ligt het wel vrij onbeschut in het verlengde van het zeegat, waardoor stormen er makkelijk overheen slaan. Hierdoor is de erosie aan deze kant van het Rif het grootst met een verlies van 250 meter

aan kustlijn tussen juni 2017 en november 2020 (Fig. 2). In 2008 en enkele jaren daarna is de westpunt flink gegroeid door het dichtslibben van de noordwest geörienteerde geul van het OSG, waardoor het Westrif flink kon groeien (zie Fig. 6). Nu lijkt het systeem weer terug in evenwicht te proberen te komen door erosie van deze punt.

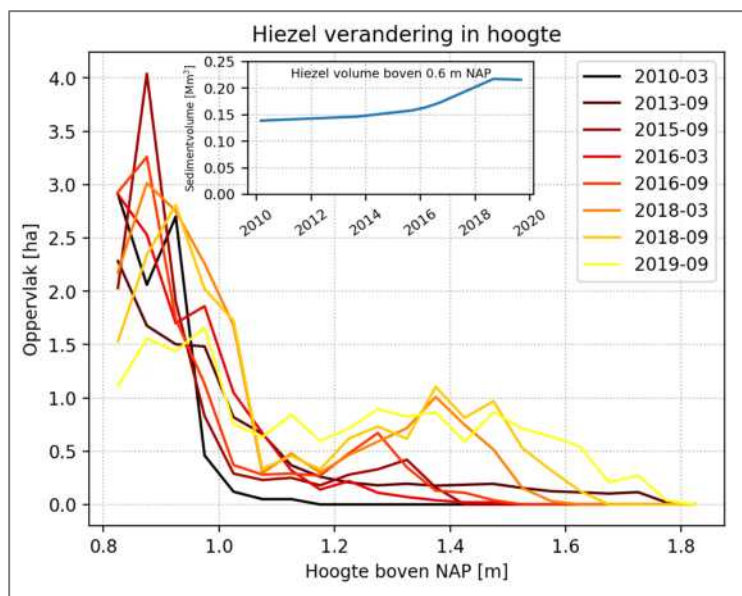
De duintjes op het Midden-rif blijven ongeacht deze erosie doorgroeien. De hoofdgroep op het Midden-rif heeft een basis van +180 cm NAP, met de duintjes zelf boven de +200 cm NAP (geen data beschikbaar, +215 cm NAP geschat) in de LIDAR opname van najaar 2019 (zie Fig. 5). Hiermee is het Rif een van de hogere platen in het Nederlandse deel van de Waddenzee. Opvallend genoeg is er nog geen massief duin gevormd zoals op de Richel en de Eilanderbalg (oostpunt van Schiermonnikoog). Dit komt waarschijnlijk doordat die twee platen door omliggende eilanden meer beschut liggen voor stormen.

Figuur 7: Een vergelijking van de hoogtes van verschillende supragetijde zandplaten in de Waddenzee. Gebaseerd op vaklodingen van Rijkswaterstaat uit 2016, 2019 en 2020.

Hiezel

De Hiezel is de afgelopen 10 jaar flink gegroeid: waar het in 2010 een maximale hoogte van +110 cm NAP had, was dit in 2019 +175 cm NAP geworden (zie Fig. 8). 2019 was ook een bijzonder jaar waarbij de Hiezel aan het einde van de zomer uit een ononderbroken (supragetijde) stuk bestond met een lengte van 1570 m en maximale breedte van 130 m. In september 2020 was de Hiezel grofweg dezelfde lengte, maar bestond uit drie losse delen en was maximaal 70 m breed (zie Fig. 2). Dit was vóór 2019 ook meer de norm. De aftakeling van 2020 is te danken aan de westerstormen van februari die loodrecht op de Hiezel stonden. In Fig. 9 is goed aan de sedimentpluimen in het water te zien hoe tijdens zo'n storm het water zich rondom en deels over de Hiezel heen perst. Zand dat bij storm wegspoelt blijft voor het overgrote deel in de omgeving liggen, het vlakt zandplaten slechts af. Dit is ook te zien in Fig. 8 voor voorgaande jaren; het totale volume zand op en rond de Hiezel blijft gelijk of stijgt.

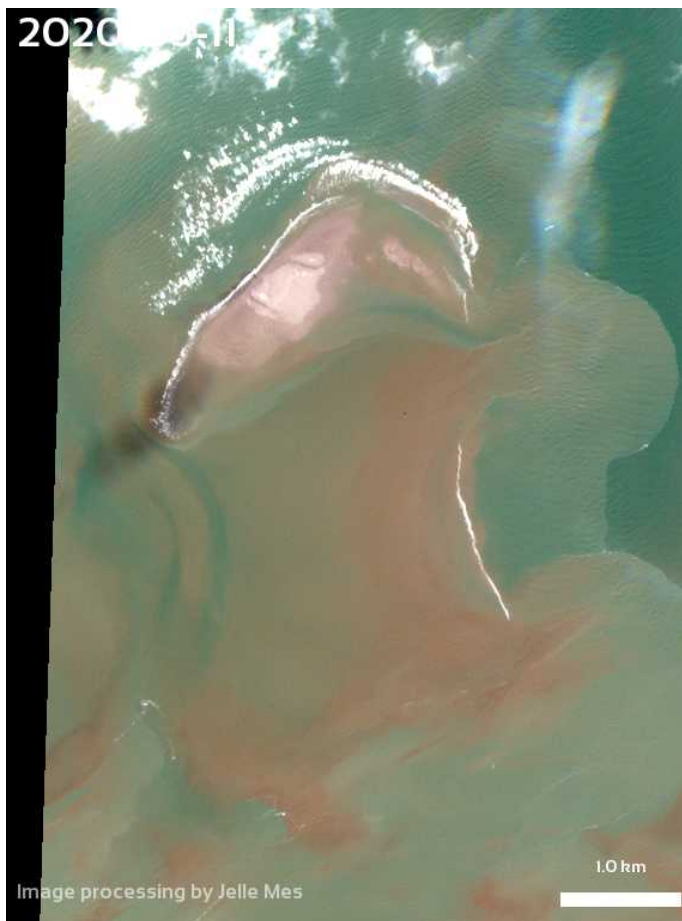

Figuur 8: Histogram van de hoogte van de Hiezel en verandering van zandvolume, gebaseerd op LIDAR data sinds 2010. Data: NAM & Deltares.

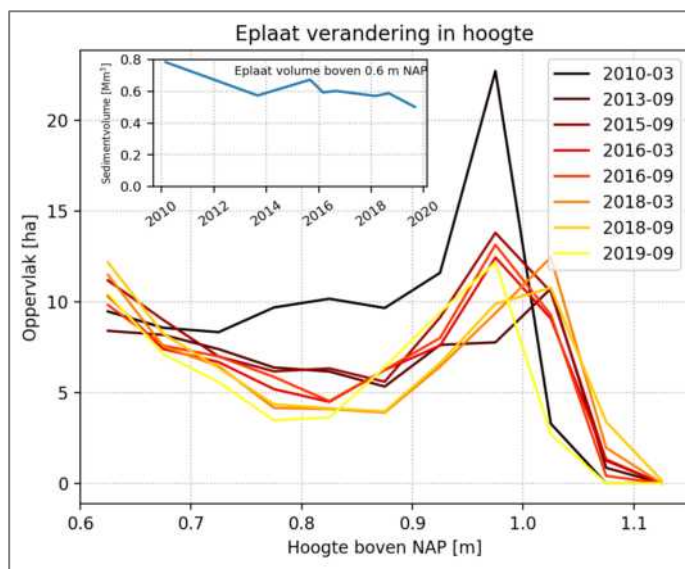
Engelsmanplaat

Door een combinatie van de cyclus van geulmigraties in het Pinkegat (Oost 1995) en de sluiting van de Lauwerszee (Winkelmolen en Veenstra 1974) is de Engelsmanplaat sinds halverwege de jaren '60 steeds lager geworden. In 1967 was de maximale hoogte nog +180 cm NAP, in 1987 was dat teruggelopen tot +110 cm NAP, met het Rif in dat jaar juist maximaal +180 cm NAP hoog. Vanaf 1991 tot nu is een groot deel van de Engelsmanplaat op een constante hoogte van +100 cm NAP (vaklodgingen Rijkswaterstaat), wat vrijwel exact het gemiddelde hoogwater is in Lauwersoog. De gemiddelde zeespiegelstijging sinds 1991 in Nederland is ongeveer 6 cm (Compendium voor de Leefomgeving 2020) en kan in deze situatie nog net aan verwaarloosd worden. Deze constante hoogte is ook goed te zien in het histogram van de hoogte in LIDAR metingen van de NAM, Fig. 10. Hier zit ieder jaar een piek aan oppervlak rond de +100 cm NAP, met wisselingen vanwege meetfouten. De fyto-benthos-laag op dit hoge vlakke deel van de Engelsmanplaat "lijmt" de zandkorrels aan elkaar met biopolymeren, waardoor het een sterke laag wordt die lastig erodeert. Dit kan een grote factor zijn in het constant houden van de hoogte van de Engelsmanplaat.

Het oppervlak van dit hoge deel van de Engelsmanplaat neemt wel al gestaag af. Van 103 hectare in 2000 naar 46 hectare in 2019 (satellietbeelden NASA/Landsat en ESA/Sentinel-2. Tussen 2010 en 2019 is het volume van de Engelsmanplaat (exclusief Hiezel) boven de +60 cm NAP met 38% afgenomen, zie Fig. 10. Aan de westzijde heeft zich een redelijk steile rand gevormd vanaf waar de erosie doorzet.

Figuur 9: De Engelsmanplaat op 11-3-2020 tijdens een westerstorm met een hoogwater van +215 cm NAP in Lauwersoog. Data: ESA/Sentinel-2.

Figuur 10: Histogram van de hoogte van de Engelsmanplaat en verandering van zandvolume, gebaseerd op LIDAR data sinds 2010. Data: NAM & Deltares.

OSG Oude Smeriggat

In het Oude Smeriggat (OSG) is tussen 2010 en 2019 ongeveer 20 cm sediment op het wantij gekomen. Het dichtslibben van de geul gaat gestaag door, maar op een veel lager tempo dan in de jaren '80 en '90. De 0 cm NAP hoogtelijn van het Midden-rif is in diezelfde periode 100 m naar het zuidoosten geschoven (Fig. 2). De monding van de geul aan de oostzijde bij het Oostrif is ondieper geworden maar qua vorm vrijwel onveranderd. Aan de westzijde liggen sinds 2015 twee afwaterende geultjes waar het Westrif steeds meer tegen duwt. Op dit punt is de 0 m NAP hoogtelijn van het Westrif 140 m naar het zuidoosten geschoven (Fig. 2).

NSG Nieuwe Smeriggat

Het Nieuwe Smeriggat (NSG), officieel het Smeriggat, is tussen 2010 en 2020 tussen de 80 tot 180 m naar het oosten geschoven, afhankelijk van de positie langs de geul. De geul is echter ook veel breder geworden, van 600 m naar 900 m ter hoogte van de zuidpunt van de Hiezel (Fig. 2). Er is een sterke scheiding ontstaan tussen een westelijke eb- en oostelijke vloedgeul. De vloedgeul lijkt een steeds grotere omweg te nemen terwijl de ebgeul meer recht richting het zeegat ligt. Waarschijnlijk zal de vloedgeul verzanden voordat deze veel meer erosie aan de westzijde van de Engelsmanplaat zal veroorzaken.

Wantij Wierummerwad

Figuur 11: LIDAR opname van het wantij van het Wierummerwad uit het najaar van 2019. Zwart: -110 cm NAP, wit: > -20 cm NAP. Op het wantij zelf zijn vele sporen van schepen op de wadbodem te zien. Data: NAM & Deltares.

De veranderingen bij het wantij van het Wierummerwad zijn belangrijk voor de wadlooproute naar de Engelsmanplaat. In de zomer van 2018 is de afwatering van een van de twee geulen ten zuiden van het wantij overgenomen door het systeem dat via de Paesensrede loopt. In 2019 is dit ook gebeurd met de andere geul ten zuiden van het wantij (zie Fig. 11). Voor afgelopen jaar en waarschijnlijk ook

komend jaar blijft daarom het advies: loop ten westen van deze geulen richting het wantij. Vanaf het wantij is een NNW-koers richting het NSG aan te raden vanwege de slikvelden in het oosten.

Vegetatie

Het jaar 2020 was een karig jaar als we kijken naar het aantal plantensoorten op Engelsmanplaat en Rif. Ondanks een speurtocht in de dagverslagen zijn er dit jaar slechts drie soorten aangetroffen/geregistreerd en van die drie stonden er nota bene twee óp de wadpost. Tussen de planken van de balustrade stonden zaailingen van Zeekool en 'n Zeekweek, maar dat kan ook Tarwe geweest zijn (figuur 12). En tenslotte natuurlijk dé biobouwer op het Rif Biestarwegras met (tien)duizenden exemplaren (figuur 13). Zelfs van Zeeraket is geen enkel exemplaar geregistreerd, vermoedelijk als gevolg van droogte.

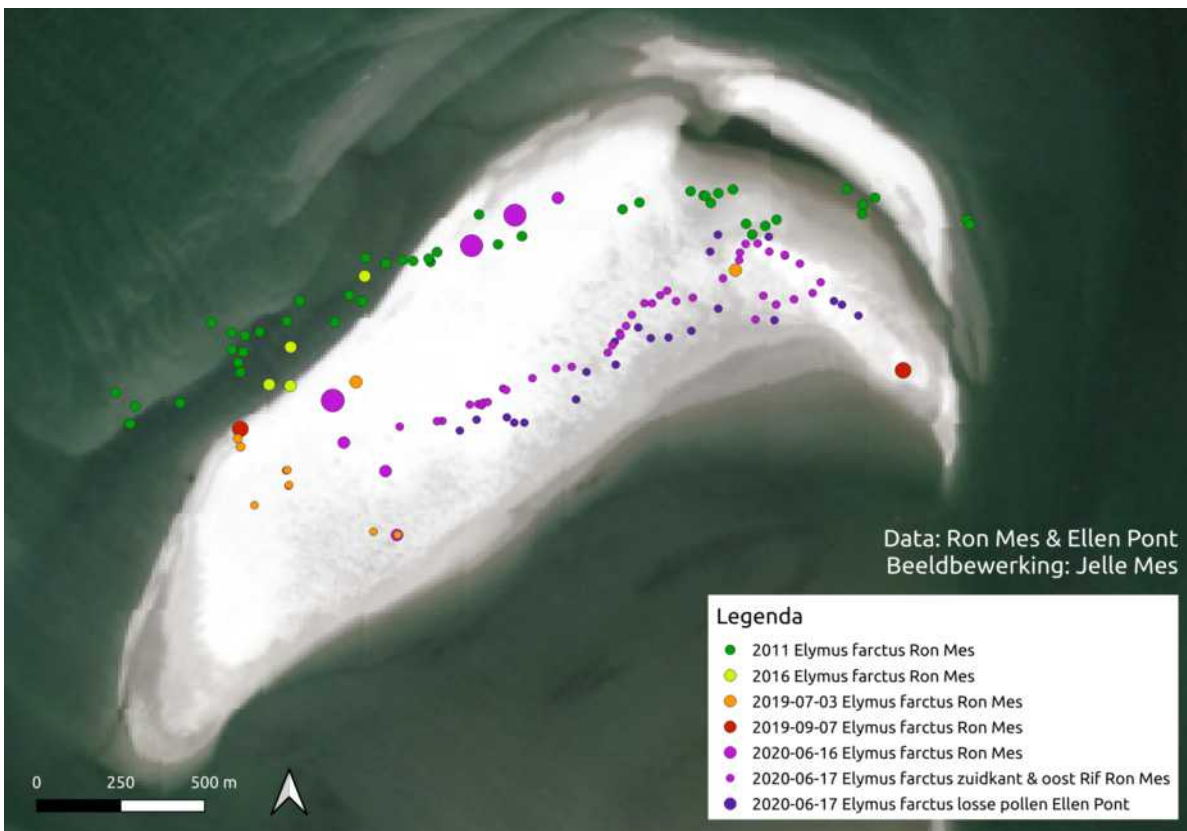
Figuur 12 Zeekool en Zeekweek spec. (of Tarwe) op de balustrade. Tussen de planken ligt wat opgehoopte bast van takken,(braakballen?) en zand. Foto Ron Mes.

Figuur 13 De staart van het embryonale duintje beweegt mee met de heersende windrichting. Op de achtergrond Schiermonnikoog. Foto Ron Mes

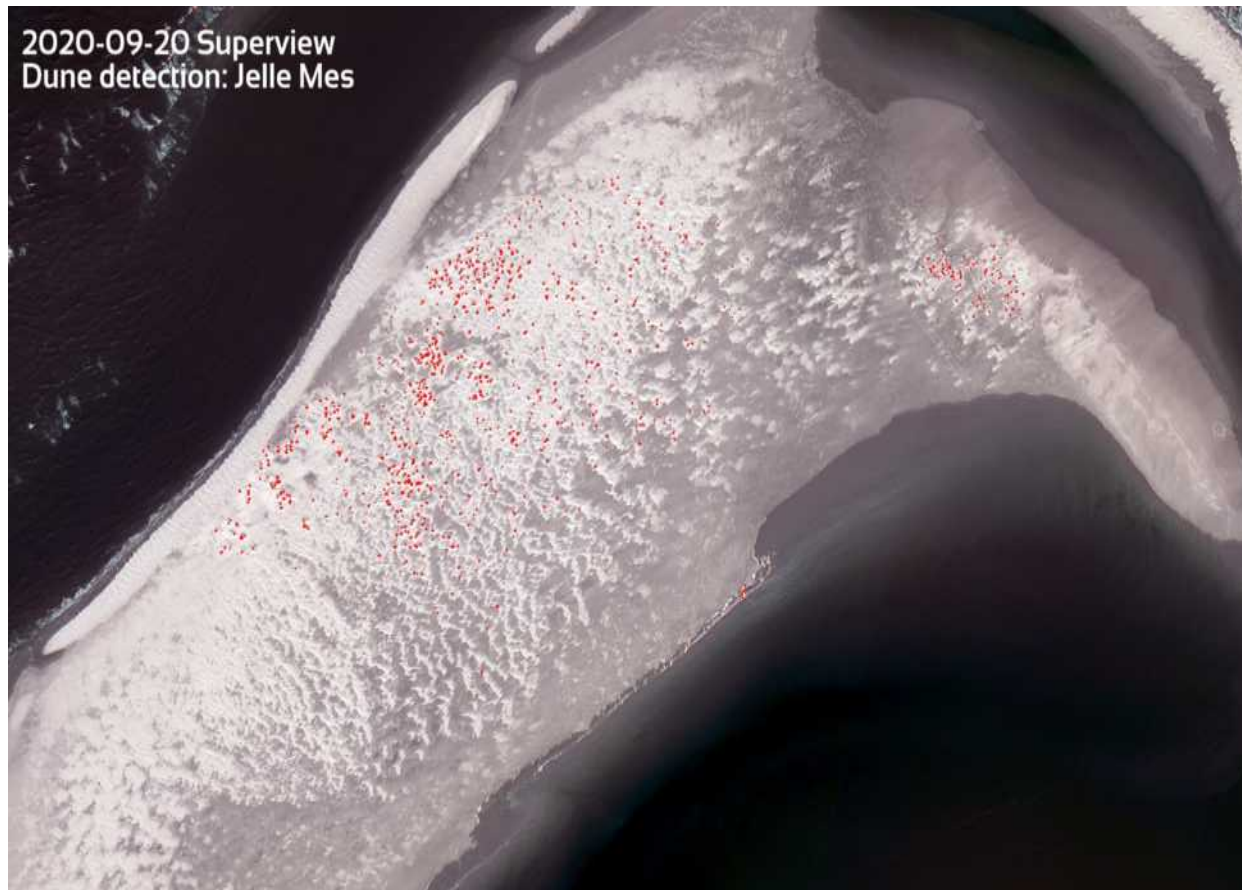
Figuur 14: Barchaantjes met Biestarwegras van grote schoonheid (foto Theo Bakker, Marjan Neeft)

Figuur 15 Biestarwegras op het Rif in 2011, 2016, 2019 en 2020.
Inventarisatie Ron Mes en Ellen Pont. Beeldbewerking Jelle Mes.

Meeschuiven van de Biestarwegras vegetatie met Het Rif

In bovenstaande kaart (figuur 15) is de Biestarwegras-begroeiing weergegeven zoals die in 2011, 2016, 2019 en 2020 is ingemeten. De achtergrond-foto geeft de huidige situatie weer. Duidelijk is te zien dat een deel van de oude groeiplaatsen (2011 en 2016) nu vóór het West-Rif in zee liggen. Dat deel van het Rif is sindsdien weggespoeld. Op het Midden-Rif is de Biestarwegras-begroeiing nog aanwezig. Het Oost-Rif is naar het zuiden verplaatst en ook daar zijn de oude groeiplaatsen weg en liggen ze nu zee of het nieuwe Proto-oost-Rif.

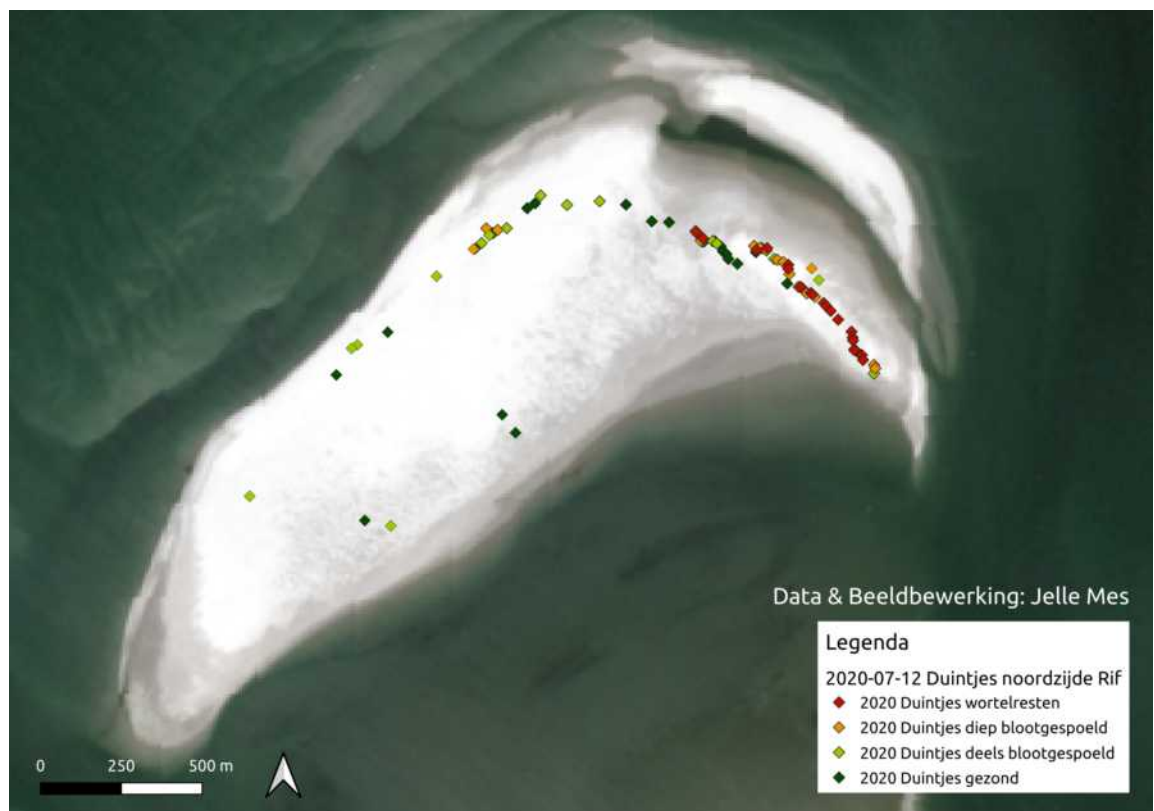
Figuur 16: Kaart van duintjes in 2020 (rode puntjes) geïdentificeerd met algoritme (Jelle Mes).

Een veel nauwkeurig beeld van de duintjes in 2020 werd door Jelle gemaakt. Hij bepaalde met een algoritme de exacte plaats van duintjes (Figuur 16). Op deze inventarisatie zijn enkele rode puntjes (=begroeide duintjes) in de branding terecht gekomen; die zijn ten onrechte gedetecteerd. Op het droge zand klopt het totaalbeeld, ondanks dat diverse punten gemist zijn.

Erosie op Het Rif

In 2020 werd ook geconstateerd dat de wel aanwezige Biestarwegras-planten (paars en donkerblauw op de figuur 15) deels op zand stonden dat aan het eroderen was. De wortels spoelen dan vrij en het grote wortelstelsel komt aan de oppervlakte.

In de volgende kaart (figuur 17) is die erosie met kleuren aangegeven met onderstaande foto's als legenda (Kaart en legenda: Jelle Mes).

Figuur 17: Vitaal en eroderend Biestarwegras in 2020. Legenda zie foto's.

Figuur 18
De wortels van het Biestarwegras zijn op het Oost-Rif bloot gespoeld. Foto Ron Mes

Vogels: het broedseizoen 2020

Net als in 2019 lieten de sterns het in 2020 afweten. Een zeer mager jaar dus, en daarom een kort verslag dit jaar. Op 2 juni werd een telling gedaan van de scholeksters op het Rif. Daarna zijn nog enkele losse waarnemingen gebruikt, voor zover deze binnen de datumgrenzen lagen.

Noordse stern

Slechts een vestiging op de Hiezel op de Engelsmanplaat. Het nest is weggespoeld met hoogwater.

Scholekster

Op het Rif werden 9 nesten gevonden en op de Engelsmanplaat 1 nest. Bij hoog water begin juni zijn alle nesten weggespoeld.

Eidereend

Half juni werd een nest gevonden van de eidereend op het Rif. Over broedsucces is niets bekend.

Broedvogelstand op het Rif 2011 – 2019

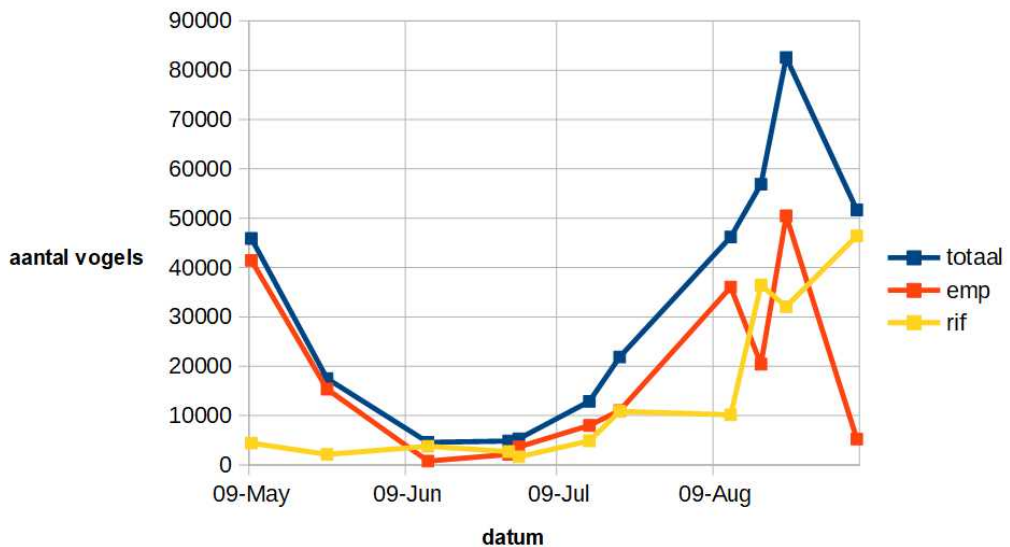
In de periode 1998 tot 2004 zijn er broedvogels aanwezig geweest op voornamelijk het Rif. Tussen 2004 en 2010 zijn er wel sterns aanwezig geweest, ook alarmerend. Vanaf 2011 is er weer kolonievorming en worden er nesten gevonden.

Rif	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Eidereend			1	1			1	1		1
Scholekster		4	4	4	9	6	13	7	11*	9*
Strandplevier		1	-	1	2	1	1			
Noordse Stern	23	67	70	68	174	157	353	20	20*	1
Visdief	23	22	3	272	262	300	526		132	
Dwergstern	23	41	32	65	30	123	250		24	
Zilvermeeuw						1				

** Plus in 2019 1 paar Scholekster en 12 paar Noordse Sterns op de Hiezel; in 2020 1 paar Scholeksters aldaar*

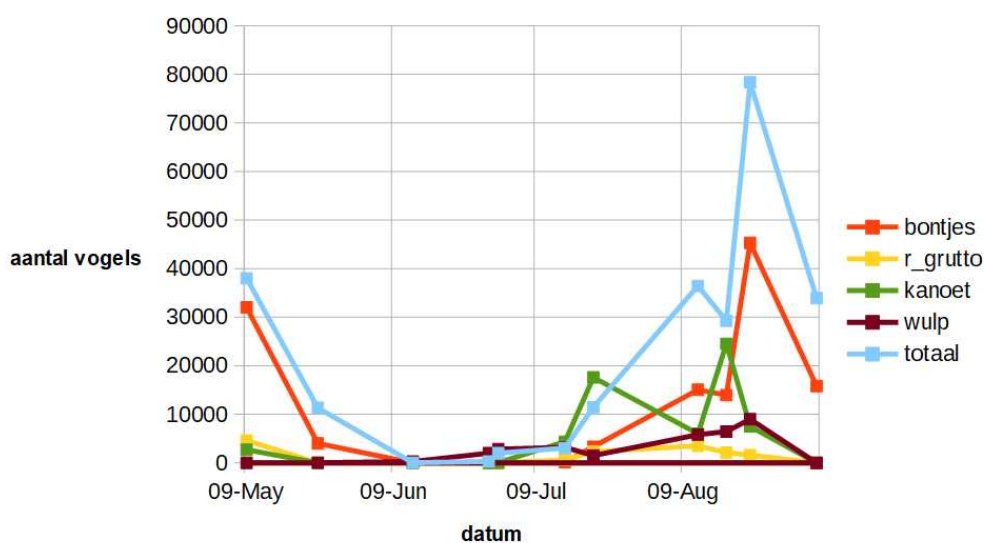
Vogels: HVP-tellingen zomerseizoen 2020

Ondanks de verlate start van het wadwachtseizoen zijn er van begin mei tot en met begin september regelmatig HVP-tellingen uitgevoerd vanaf de Kalkman (gemiddeld zo'n drie a vier keer per maand met een totaal van 11 tellingen). De globale aantallen zijn te vergelijken met tellingen van vorige jaren. Werden er de afgelopen twee jaar nauwelijks vogels op 't Bultje van Glorie waargenomen, in 2020 was er zelfs geen enkele vogel die tijdens een HVP-telling op 't Bultje werd waargenomen.

Figuur 49 Totaal aantal waargenomen vogels tijdens HVP tellingen in 2020, voor Rif (rif) en Engelsmanplaat (emp)

De pieken in het totale aantal wadvogels zijn vooral duidelijk waarneembaar in de nazomer (begin juli - begin september). Het verloop van de getelde aantallen vogels sluit nauw aan op de observaties van vorige jaren (zie overzicht HVP-tellingen in jaarverslag 2019), met een duidelijke piek begin mei en een maximaal aantal vogels geteld halverwege augustus. Ook de verdeling van vogels over Rif en Engelsmanplaat lijkt overeen te komen met andere jaren, waarin de vogels in het voorjaar een voorkeur lijken te hebben voor de Engelsmanplaat en in de nazomer

Figuur 20 Trends van waargenomen trekvogels tijdens HVP tellingen in 2020, aantallen op Engelsmanplaat en Rif zijn bij elkaar opgeteld

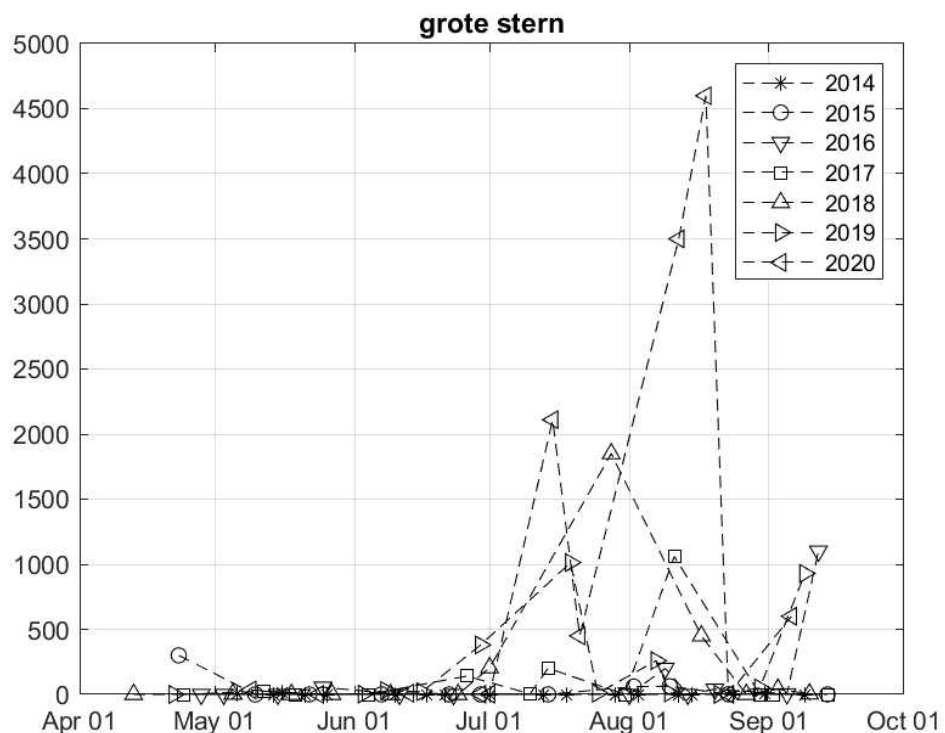
lijkt de verdeling van de vogels tijdens de hoogwater perioden redelijk verdeeld tussen Engelsmanplaat en Rif.

Een nog sterkere trend is waarneembaar voor de bekende treksoorten, zoals de Bonte Strandloper, Kanoet, Rosse Grutto en Wulp. Deze soorten worden in de periode van begin juni tot half juli haast niet waargenomen. Hun aantallen nemen dan eind juli sterk toe tot een maximum van meer dan 45.000 exemplaren, in het geval van de Bonte Strandloper. Vanaf eind augustus beginnen de hoge aantallen weer af te nemen. Net als in 2018 en 2019, is het relatief lage aantal Kanoeten opvallend, de jaren hiervoor lagen de maxima van deze soort flink hoger (rond de 35000 – 40000) dan de huidige 25000 (en ca. 15000 van 2018 en 2019).

“HVP-special”: stern trends 2014 – 2020

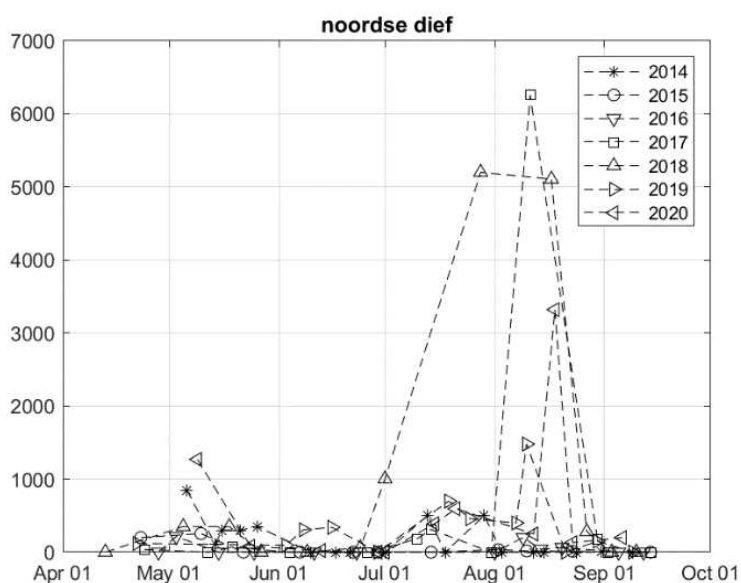
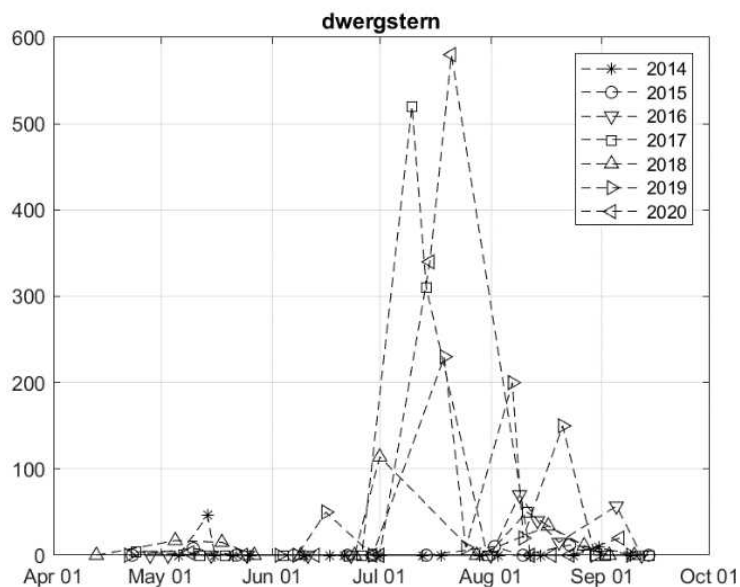
In het jaarverslag van 2019 zijn de HVP-tellingen van 2014 tot en met 2019 vergeleken. Er waren mooie, duidelijke trends waarneembaar voor het totaal aantal getelde vogels, wat ook leek te gelden voor de verdeling van het aantal vogels over het Rif en Engelsmanplaat. Dit jaar wordt er extra aandacht gegeven aan de ontwikkeling van het aantal overtuigende sterns rondom Engelsmanplaat. In dit gebied gaat dat dan eigenlijk alleen over vier sternsoorten: visdief, noordse stern, grote stern en dwergstern. Aangezien het onderlinge onderscheid tussen noordse stern en visdief zeer gering is, zeker tijdens een HVP-telling vanaf de Kalkman, zijn de data van deze twee soorten (plus de data die is geteld als “visdief/noordse stern”) bij elkaar gevoegd.

Zoals in het doorlopend jaarverslag van dit jaar al te lezen valt, viel een aantal wadwachten de flinke aantallen grote sterns in augustus op. Er werd een aantal keer gesproken over meer dan 4000 exemplaren, die met name op het Oost-Rif werden waargenomen. In de onderstaande figuur is te zien dat “topjaar” 2020 er inderdaad met kop en schouders bovenuit springt wat getelde grote sterns betreft.

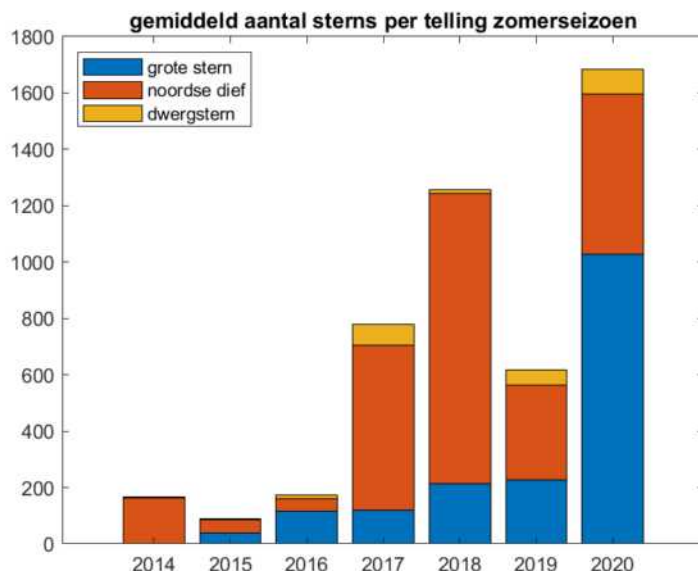

Figuur 21 Waargenomen aantal grote sterns in de periode 2014 – 2020 op Engelsmanplaat en Rif samen

Werden er in 2014 en 2015 sporadisch grote sterns waargenomen (met maxima van een paar honderd exx.), nam dit in de periode 2016 – 2017 ietwat toe, met tweemaal een telling van meer dan 1000 grote sterns. De maximaantallen nemen de jaren daarop toe, tot dus de ruim 4500 exemplaren in 2020.

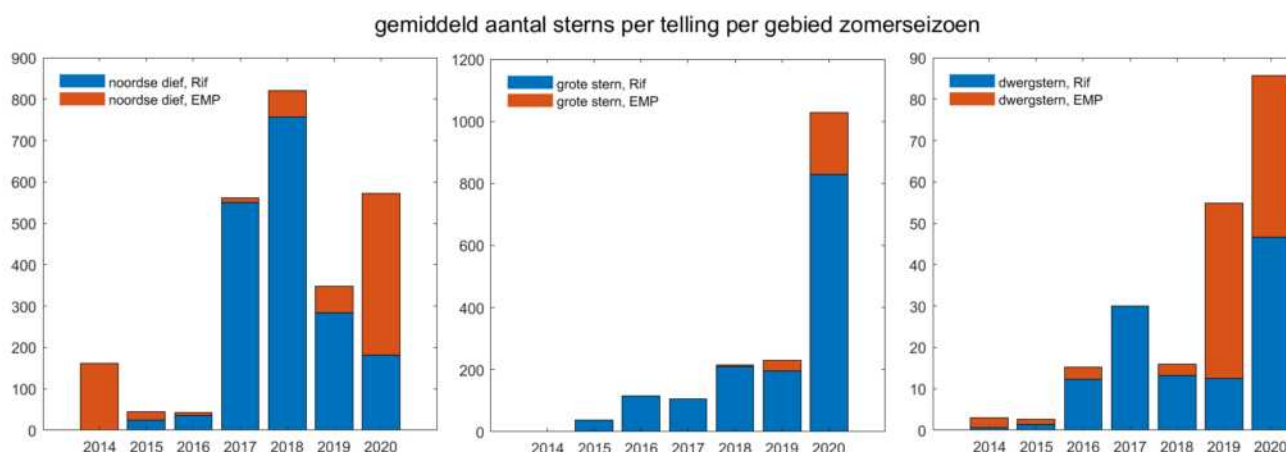

De trends voor de andere twee sterntsoorten laat een minder duidelijke toename zien, zoals in bovenstaande figuren te zien is. Al is er een duidelijke “overall” toename van het aantal sterntsoorten dat is waargenomen in de periode 2014-2016 en de periode 2017-2020 (zie ook het staafdiagram hieronder). Wat nog meer opvalt is het geringe aantal sterntsoorten dat tot begin juli wordt geteld. Voor zowel de noordse dief (soms van noordse sternt, visdief en noordse sternt/visdief) als grote sternt worden de maxima in de periode van half juli tot half augustus geteld, terwijl dat bij de dwergsternt in de periode kort daarvoor het geval is.

Figuur 22 Gemiddeld aantal sterns over de periode 2014 – 2020 waargenomen op Engelsmanplaat en Rif samen

De aantallen die in het staafdiagram in Figuur 22 zijn weergegeven, zijn de gemiddeld aantal getelde sterns per telling (dus alle sterns die tijdens een heel seizoen zijn geteld, gedeeld door het aantal tellingen in dat seizoen). Dit geeft eenzelfde trend weer als de wat onduidelijkere grafiekjes van ieder sternsoort apart.

Figuur 23 Gemiddeld aantal waargenomen sterns (links: noordse dief, midden: grote stern, rechts: dwergstern) verdeling tussen Rif en Engelsmanplaat over de periode 2014 – 2020.

Als we deze trends bekijken voor de sterns per HVP-gebied zien we dat het grootste deel van de sterns in deze periode wordt waargenomen op het Rif, met name in het geval van de grote stern. Verder zien we een globale toename van alle drie de soorten, al is het aantal noordse stern/visdief het grootst in de goede broedjaren 2017 en 2018 (is daar wellicht aan gelieerd).

Hoe de aantallen zich in de komende jaren gaan ontwikkelen is natuurlijk gissen, zoals bijna alle processen op het dynamische wad rondom de Engelsmanplaat onvoorspelbaar en verrassend zijn. Het is in ieder geval leuk om de aantallen waargenomen sterns te analyseren. Voor een echt goed overzicht is een langere periode van waarnemingen nodig en ook moet er rekening mee worden gehouden dat het gebied rondom Engelsmanplaat bij lange na niet de enige plek is waar sterns overtijen. Het echte statistiekwerk kunnen we dus beter maar overlaten aan de mensen van Sovon en het CBS.

Vogels: overige waarnemingen

De waarnemingen buiten de HVP tellingen van de niet-broedvogels zijn opgenomen in bijlage 3. De Slechtvalken worden het hele seizoen door waargenomen met op sommige momenten drie exemplaren. Vermeldens waard zijn ook de twee Witvleugelsterns op 12 juni en Middelste jagers op 15 resp. 24 augustus. In 2020 werden geen Reuzensterns gemeld.

Waarnemingen overige organismen

In bijlage 4 zijn de waarnemingen van een aantal andere organismen weergegeven.

Figuur 24 Atmosferische verschijnselen bij de zon: halo en bijzonnen. Foto: Jelle Mes

Monitoring van menselijke activiteiten

Een bijzonder jaar: Covid-19

Het jaar 2020 was door Covid-19 een onvolledig monitoring-jaar. Door de maatregelen waren er pas vanaf 29 mei 2020 wadwachters aanwezig op de wadpost De Kalkman. Daarna werd er gemonitord tot en met 18 september. Gedurende de “lock-down” in april en mei werd een uitzondering gemaakt voor twee SOVON-weekend-tellingen (8 en 9 mei; 23,24,25 mei). Bovendien is er om onduidelijke redenen gedurende één week niets genoteerd (4 t/m 19 augustus). Dat leverde uiteindelijk slechts 114 monitoring-etmalen (Figuur 3). Een beoordeling van de trend in bezoekersaantallen is daardoor niet goed mogelijk.

Gasten

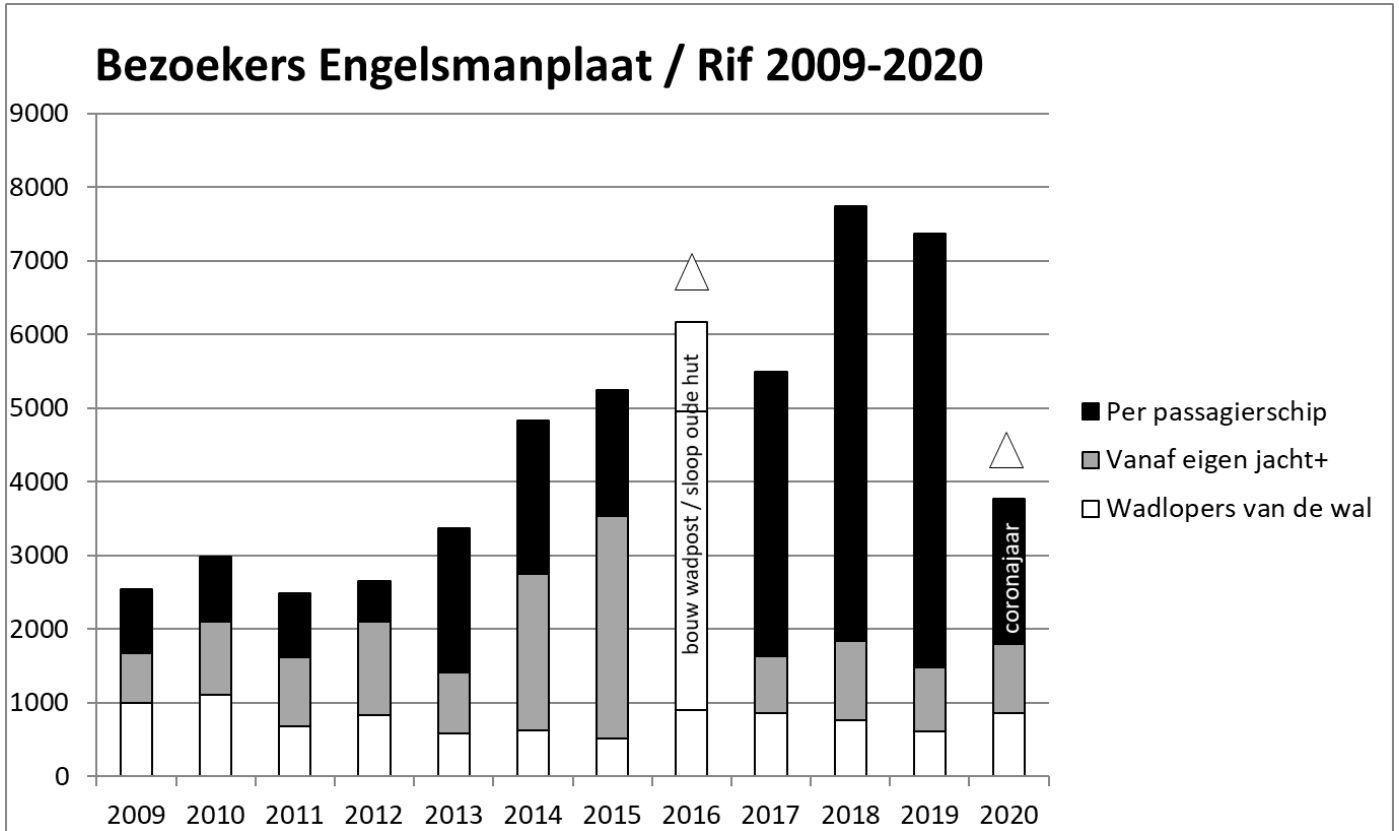
Het totaal aantal gasten was laag ten opzichte van voorgaande jaren (Figuur 25).

Het aantal bezoekers per monitorings-etmaal was 2/3 van voorgaande jaren (Figuur 27). Dat waren vooral minder bezoekers van passagiersschepen in de eerste helft door de Corona-maatregelen (Figuur 28c).

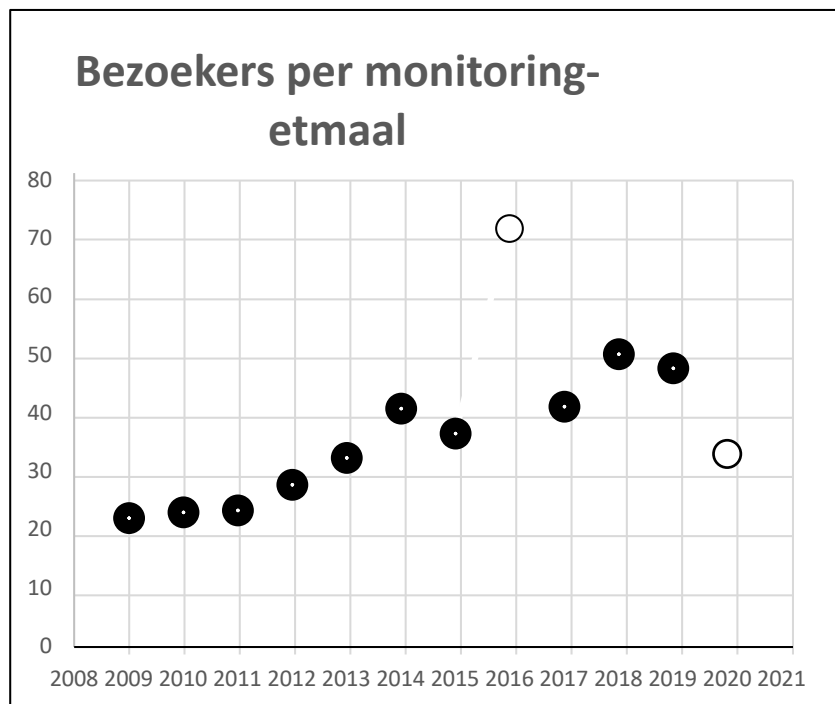
Het aantal bezoekers van jachten en wadlopers was min of meer stabiel. Op de boot met familie of wadlopend in een verspreide groep is het ook een virus-veilige activiteit. Zoals gewoonlijk lag de piek in bezoekersaantallen in juli-augustus.

	n totaal	2020
zeil- of motorjachten		546
kajakkers		110
surfers		67
vliegtuig		232
RIB/rubberboten		4
passagiersschepen		89
wadlopers		885
vissersboten		61
overige beroepsvaartuigen		8

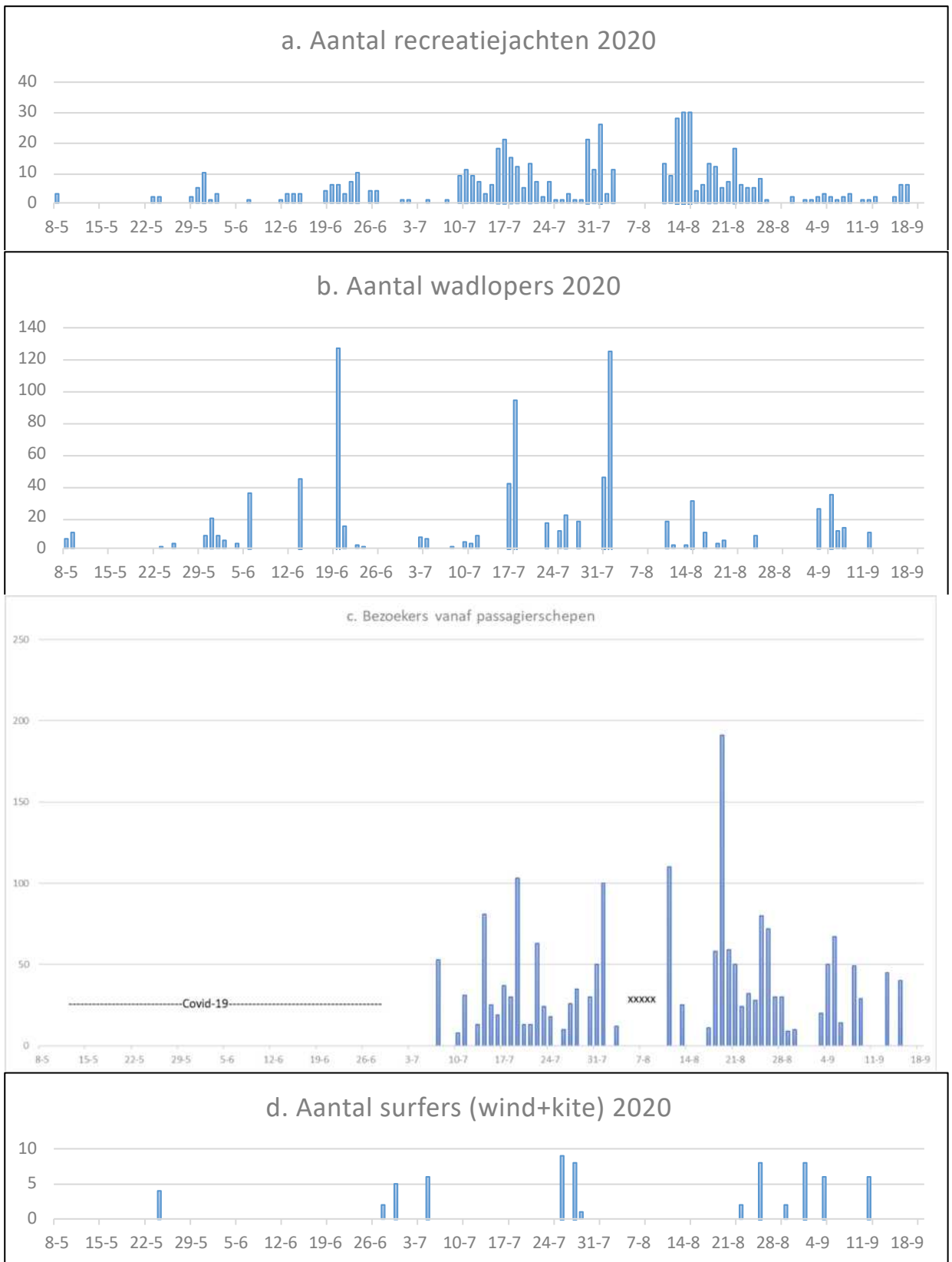
Figuur 25 Totaal aantallen 2020.

Figuur 26 Totaal aantal bezoekers (drie hoofdgroepen).

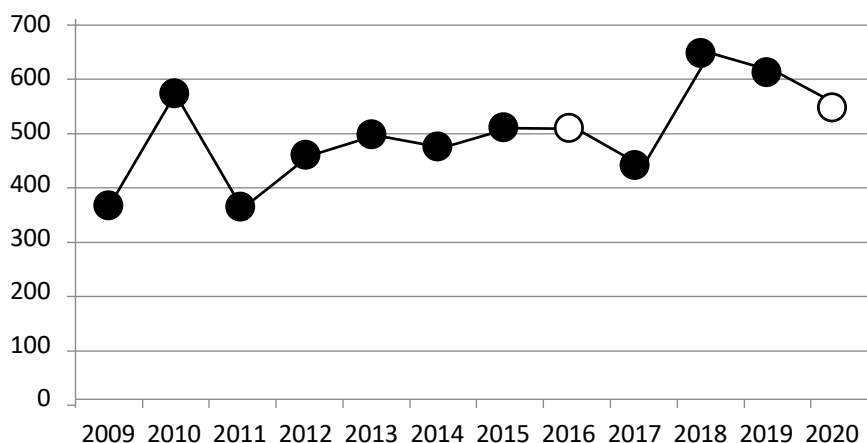
Figuur 27 Aantal bezoekers per monitoring-etmaal. Dit cijfer leent zich beter voor vergelijking tussen jaren dan het absolute aantal. Open cirkels duiden op bijzondere omstandigheden. 2016: Bouw nieuwe wadpost; 2020 Covid19.

Figuur 28abcd. Aantallen in de loop van het monitoring-seizoen. Vooral bij de Passagierschepen is het effect van de Corona-maatregelen goed zichtbaar. Op 29 mei 2020 startte de "continu"- monitoring.

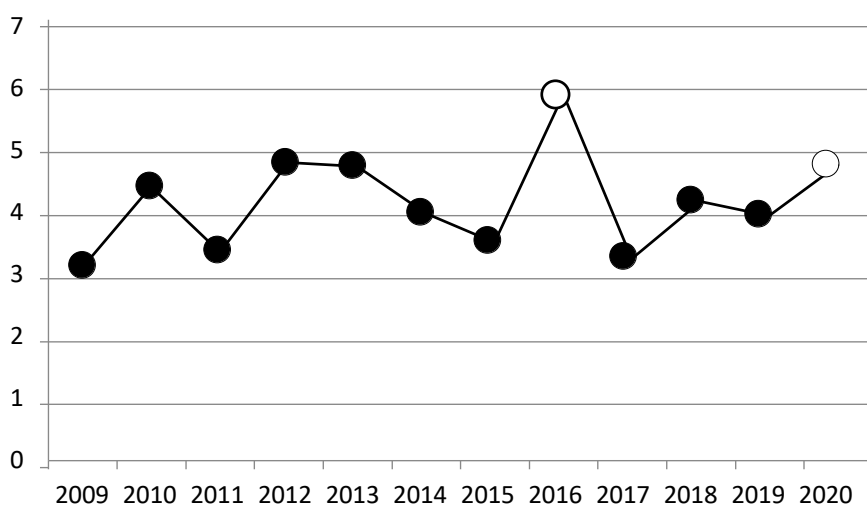
Aantal recreatiejachten dat rond Engelsmanplaat / Rif droogviel

(excl kajak, surfer, RIB's)

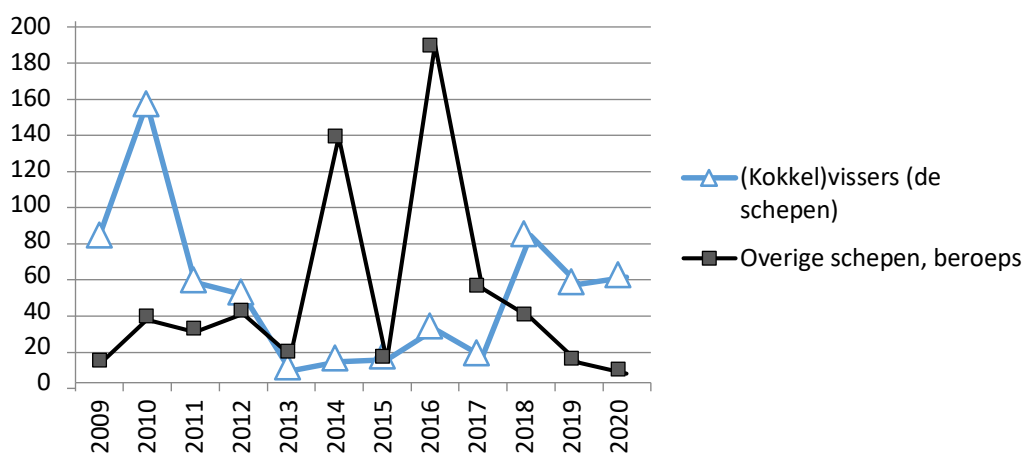
Figuur 29 Open cirkels betreffen bijzondere omstandigheden.

Aantal Recreatiejachten / etmaal

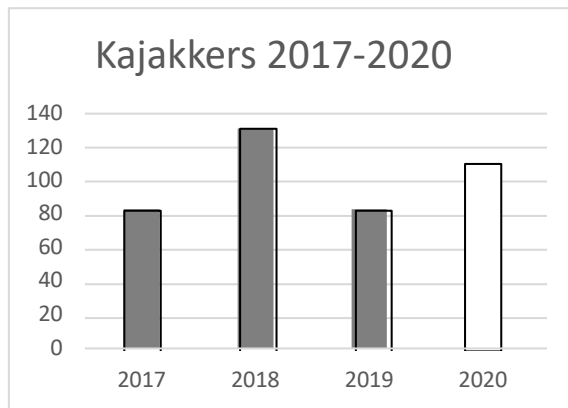

Figuur 30 Aantal recreatiejachten per etmaal.

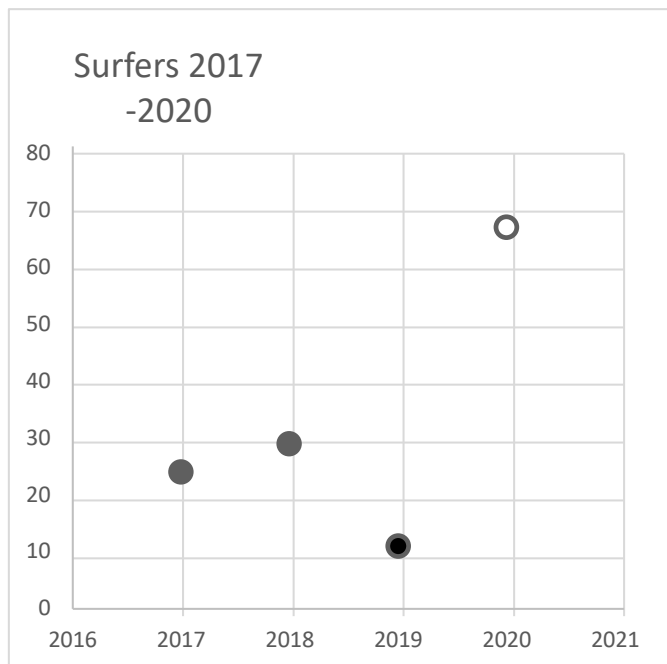
Beroeps-schepen

Figuur 31 Aantal beroepsschepen (vissersschepen en overige beroeps).

Figuur 30 Het aantal kajakkers wordt sinds 2017 apart geregistreerd.

Figuur 32 Het aantal surfers wordt sinds 2017 apart geregistreerd, voornamelijk windsurfers afkomstig van de 2Friese vaste wal. Windsurfen is toegestaan máár zonder verstoring van wadvogels (Erecode) of betreden van gesloten natuurgebied (Rif rond hoogwater).

Incidenten

Surfers baren zorgen.

2020 was een topjaar voor het aantal surfers (67). Ondanks hun lage totaal aantal zijn surfers al jaren dé hoog-risico-groep. Ze komen meestal in groepjes vanaf de vaste wal. In 7 jaar levert gemiddeld 13% van hen een incident op (groeps-incidenten/ totaal aantal surfers), maar gerekend naar incidenten per groep ligt het percentage véél hoger.

In 2020 veroorzaakten negen van de dertien groepen surfers een incident op (69%).

Eind juli was er drie dagen achter elkaar (26-27-28 juli) sprake van verstoring; op twee dagen door surfers. De laatste dag hadden de vogeltellers dan ook de indruk dat er minder vogels zaten dan voorgaande periode.

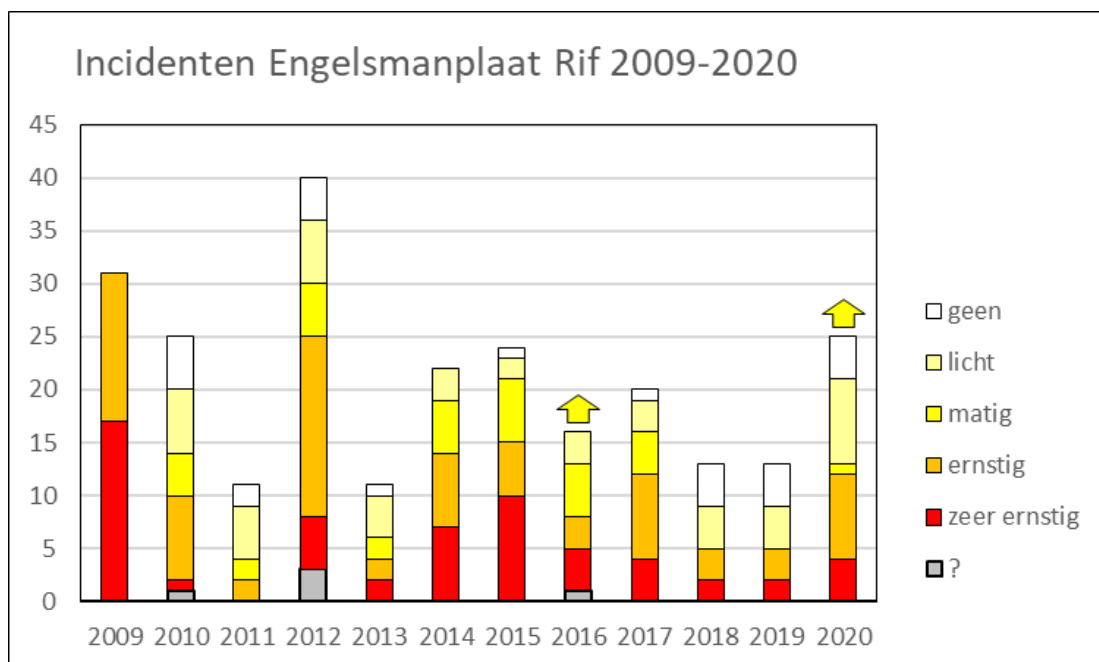
Er moet iets gebeuren om de windsurfers van de vaste wal duidelijk te maken wat voor gevolgen hun gedrag op Engelsmanplaat Rif heeft en dat dit niet gewenst is.

	%	%	%	%	%	%	%	%	n totaal
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020	2020
Incidenten met ... / totaal aantal	%	%	%	%	%	%	%	%	n totaal
Incid. zeil- of motorjachten / n jachten	2	<1	2	2	1	1	1	1	546
Incid. kajakers / n kajakers	0	0	0	1	1	0	2	2	110
Incid. surfers / n surfers	3	27	15	13	3	27	13	13	67
Incid. vliegtuig / n vliegtuig	1	2	0	1	1	0	1	1	232
Incid. passagiersschepen / n passagiersschepen	0	0	2	3	0	1	0	0	89
Incid. wadlopers / n wadlopers	0	0	0	0	0	0	0	0	885
Incid. Visserschepen / n vissersschepen	0	0	3	6	0	0	0	0	61
Incid. overige beroeps / n overige beroeps	<1	0	0	2	0	0	13	13	8

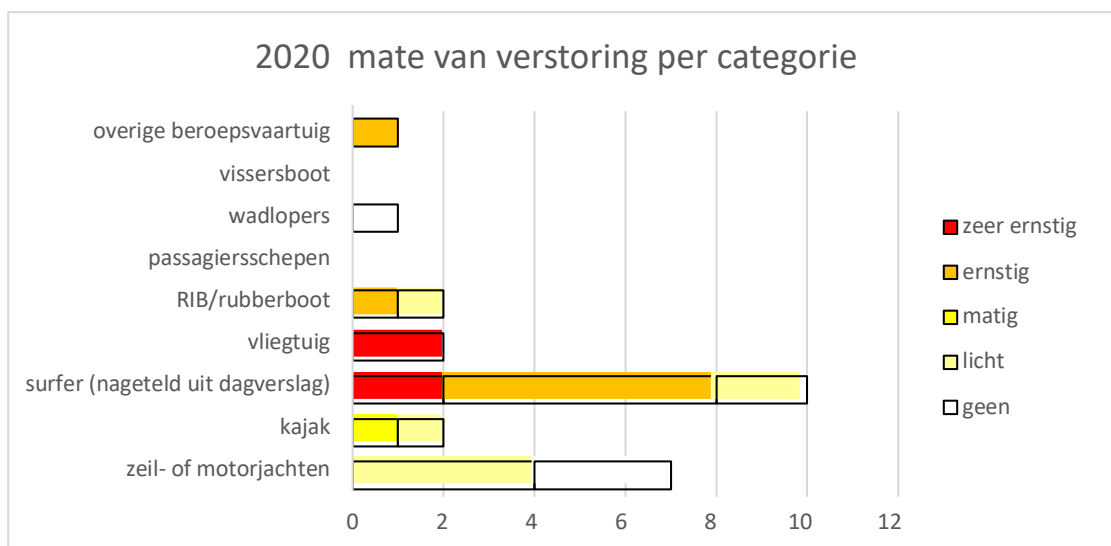
Figuur 33 Percentage incidenten per categorie. Zie tekst voor toelichting.

Overige categorieën: (vrijwel) geen incidenten.

Passagiersschepen, wadlopers en vissers leveren jaar in jaar uit vrijwel geen incidenten (2020: 0%), Jachten, kajakers en vliegtuig iets meer, maar relatief weinig (2020: 1-2%).

Figuur 34 Incidenten 2009-2020

Figuur 35 2020 Incidenten per categorie

Van de vier ernstige incidenten in 2020 betreffen twee de zoektocht naar het verdrinken Duitse meisje op Ameland waarvoor het Kustwachtvliegtuig en heliporters werden ingezet ook boven Engelsmanplaat en Rif.

Vergelijking tussen categoriën recreanten: individuen versus groepen?

Categorieën recreanten zijn wat betreft incidenten lastig te vergelijken omdat "samenstelling/gedrag" per categorie verschilt. Een voorbeeld: een incident met een zeiljacht met 3 personen is lastig te vergelijken met een incident met een groep van acht windsurfers of een groep van 65 wadlopers.

Bij de vergelijking voor n^{totaal} voor de zeiljachten wordt het aantal jachten gebruikt (en niet het aantal personen op die jachten). Hetzelfde gebeurt bij de passagierschepen (wel het aantal schepen, niet het aantal mensen). Maar bij de windsurfers, kajakkers en wadlopers wordt het

**Het totaal-beeld blijft:
*surfers veroorzaken verreweg
de meeste incidenten.***

aantal individuen gebruikt (en niet het aantal groepen). Als we bij de jachten en passagierschepen in de vergelijking het aantal betrokken mensen zouden gebruiken wordt de "noemer" in de breuk groter en het percentage dus lager; nóg lager want nu al zijn ze slechts 0-1%. Als voor de surfers in 2020 per groep wordt gerekend wordt het beeld evenwel nóg negatiever. Negen van de dertien groepen surfers veroorzaakten (geen 13 maar 69%). Het globale beeld wijzigt dus niet.

Uitbreiding registratie gewenst?

Voor een andere (=betere?) vergelijking zouden groepen én aantal individuen/ groep beide gemonitord kunnen worden. Dat gebeurt zoals gezegd nu al voor zeil-/motorjachten en passagierschepen, maar bij surfers, kajakkers en wadlopers (+ vliegtuigen + vissersboten + overige beroepsvaartuigen) worden geen "groepen" gemonitord. Dat past ook minder bij het "gedrag" van deze categorie bezoekers, alleen bij surfers en kajakkers lijkt een dergelijke registratie zinvol.

Windsurfers en kitesurfers

En dan is er óók nog de wens om kite- en windsurfers gescheiden te tellen omdat daarvoor uiteenlopende regelgeving geldt. Windsurfen (zonder verstoring) is hier jammer genoeg toegestaan, kitesurfen niet.

Van de dertien groepen surfers in 2020 was er één gemengde groep wind-/kitesurfers en één andere groep kite-surfers. De overige elf groepen waren alle windsurfers. Kitesurfen is toegestaan op het strand van Schiermonnikoog.

Geen aanpassing registratie

Het monitoren op de Engelsmanplaat/ Rif wordt gedaan door vrijwilligers; iedere week een nieuw tweetal, wel vaak oud-gedienden met ervaring. Het is een van de weinige (de enige?) plaatsen in de Waddenzee waar dit gebeurt. Maar zorgvuldig monitoren blijkt veel gevraagd. Kwaliteitsbewaking vereist permanente aandacht en we moeten waken voor een overload van de vrijwilligers. Een en ander afwegend komen wij tot de conclusie dat uitbreiding van de monitoring niet gewenst is.

Figuur 36 Op 26 juli zijn er zeven kite surfers die de HVP op het Rif "schoon vege". Vanwege problemen met één kite werd hulp ingeroepen. De hulp werd verleend, maar er werd ook proces-verbaal opgemaakt.

Archaeologie

In het voorjaar van 2020 stuurde Truce van der Pal enkele foto's rond van resten van oude kapen die met laagwater te zien zijn op de Engelsmanplaat. Dit inspireerde Jelle Mes om wat verder te graven in de literatuur, LIDAR hoogtemetingen, oude foto's en zijn eigen geheugen. Meerdere wadwachters hebben daarbij geholpen met het opzoeken of melden van paalresten en dergelijke in het veld. Daarnaast heeft Jelle de Stichting Verdrongen Geschiedenis (SVG) gevraagd om op 16 juli langs te komen en de tot dan toe gevonden resten nader te bekijken. Uit dit alles blijkt: de Engelsmanplaat ligt vol met oude bakens en andere interessante oude objecten. De cijfers ten tijde van schrijven (december 2020):

- 5 groepen paalresten waarvan zeker is dat het bakens of funderingen daarvan waren (2 gedateerd)
- 6 individuele paaltjes
- 2 individuele balken
- 2 ijkpunten van Rijkswaterstaat
- 1 scheepswrak

Figuur 37 geeft een kaart weer van de huidige stand van permanente resten, dus paalresten e.d., geen vondsten die makkelijk weg kunnen spoelen. Van objecten "niet zichtbaar in het veld" (iconen niet ingekleurd) zijn er vermoedens of bewijs dat ze op die plek hebben gestaan, maar is het niet in het veld terug te vinden. Denk hierbij aan het vorige wadwachtershuisje.

Over dit alles heeft Jelle Mes een rapport uitgebracht dat als bijlage 6 is bijgevoegd. Daarin wordt een opsomming gegeven van alle relevante objecten met een korte omschrijving alsmede enkele andere archaeologische vondsten.

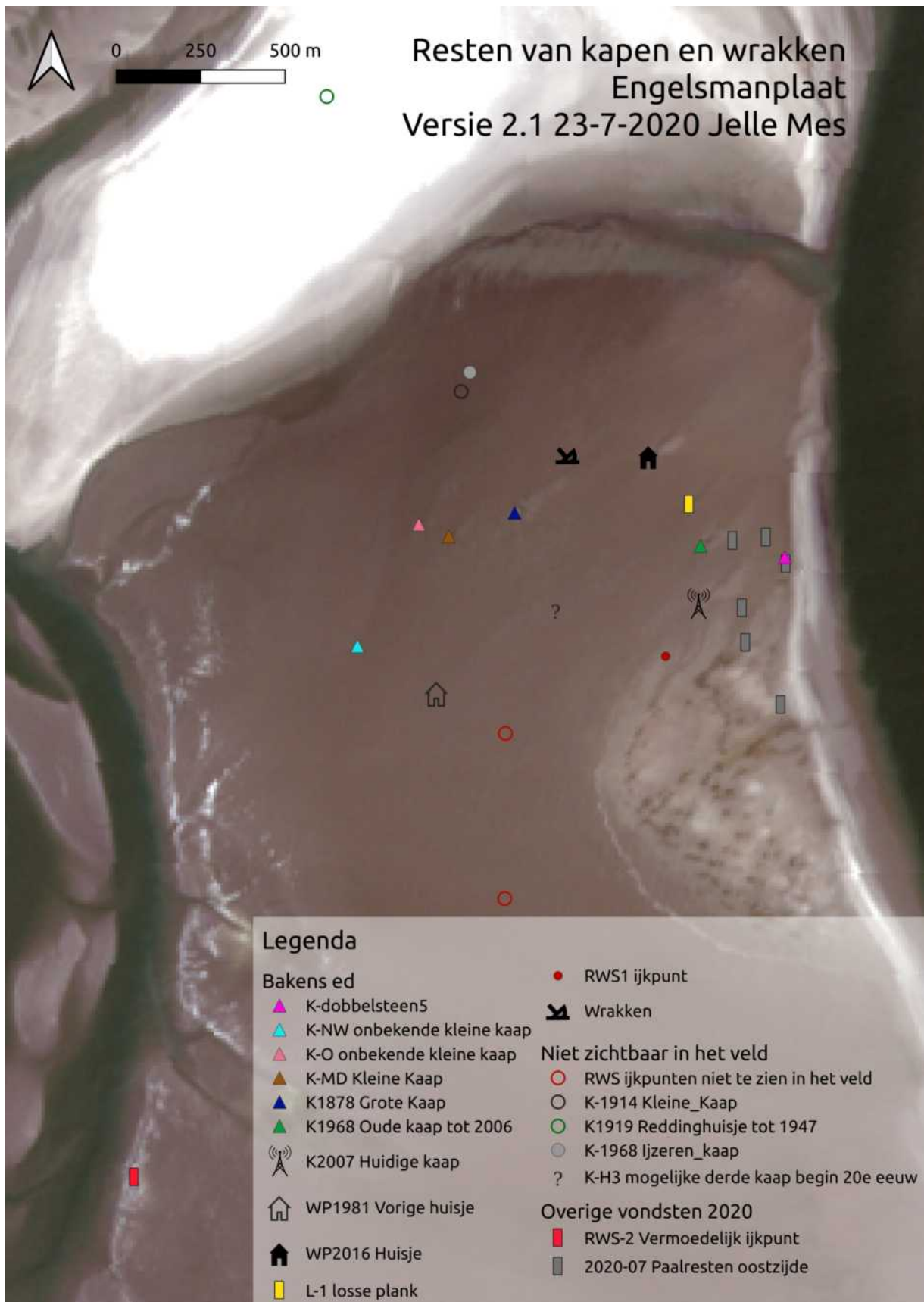

Figure 37: Overzicht van kappen, wrakken en losse paaljes op de Engelsmanplaat. Van sommigen is de locatie gebaseerd op de literatuur, omdat ze niet meer in het veld te vinden zijn. Achtergrondfoto: satellietfoto van 17 mei 2020, ESA/Sentinel-2.

Literatuur

Geomorfologie:

A.P. Oost 1995, *Dynamics and sedimentary developments of the Dutch Wadden Sea with a special emphasis on the Frisian Inlet: a study of the barrier islands, ebb-tidal deltas, inlets and drainage basins*, Faculteit Aardwetenschappen Universiteit Utrecht.

A.M. Winkelmolen en H.J. Veenstra 1974, *Size and shape sorting in a dutch tidal inlet*, *Sedimentology*, 21 (1):107-126

Compendium voor de Leefomgeving 2020, *Zeespiegelstijging langs de Nederlandse kust en -mondiaal, 1890-2018*, geraadpleegd 15-12-2020,

<https://www.clo.nl/indicatoren/nl0229-zeespiegelstand-nederland-en-mondiaal>

Broedvogels:

Van Dijk A.J. 1993.

Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON, Beek-Ubbergen.

Hustings F., Borggreve C., van Turnhout C. & Thissen J. 2004.

Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels volgens Nederlandse en IUCN-criteria. SOVON-onderzoeksrapport 2004/13. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Handbook of the Birds of Europe, The Middle East and North Africa.

SOVON

Databases BMP en kolonievogels.

Recreatie

Heslinga, Jasper en Frans Sijtsma 2017.

Gedrag vaarrecreanten op de Waddenzee- seizoen 2016. Ik pas op het wad / MOCO.

Meijles, Eric, Michiel Daam, Frans Sijtsma en Marjan Vroom, 2017.

Monitoring vaarrecreatie op de Waddenzee, seizoen 2016. Ik pas op het wad/MOCO.

Staatsbosbeheer

Verslagen vogelwachters, diverse jaren.

Website Telgroep Engelsmanplaat, monitoring pagina

<http://rg0.home.xs4all.nl/Engelsmanplaat/webpaginas/Monitoring.html>

<https://Nieuwe site Monitoring Engelsmanplaat Rif>

Lijst van bijlagen

Bijlage 1 Rooster vogelwachters/wadwachters 2020

Bijlage 2 HVP-tellingen zomerseizoen 2020

Bijlage 3 Overige vogelwaarnemingen Engelsmanplaat en Rif

Bijlage 4 Waarnemingen overige fauna

Bijlage 5 Incidenten

Bijlage 6 Archaeologie Engelsmanplaat

Rif

Foto: Ger Molenaar

Bijlage 1 Rooster wadwachten in 2020

Vanwege de restricties omtrent het corona-virus is het wadwachtseizoen 2020 pas op 29 mei van start gegaan.

Nr	Van	Tot	Feestdagen	Tellingen	Wachters
01	10-04	17-04	Goede Vrijdag 10, 1 ^e paasdag 12, 2 ^e -13	11 ^e -ganzen-en-zwanen	½ Jeroen van Wetten, ½ Theo Bakker & Rob Strietman
02	17-04	24-04			Kees & Annabeth Olsthoorn
03	24-04	01-05	-Koningsdag 27 ^e		Anneke Bouman & Dries Olsthoorn
04	01-05	08-05	Dodenherdenking 4 ^e ; Bevrijdingsdag 5 ^e		Fred Koster
05	08-05	15-05		9 ^e -integrale wadden-en brand/rotganstelling	Nico Jenker & Marijke Schrier
06	15-05	22-05	Hemelvaartsdag 21 ^e		Merel Veel & Teun van Dingenen
07	22-05	29-05			Cees de Haan & Tinoke
08	29-05	05-06	Pinksteren 31-05, 01-06		Harry Smit & Truce van der Pal *
09	05-06	12-06			Arjen Dijkstra
10	12-06	19-06		13 ^e steekproeftelling	Ron Mes & Ellen Pont
11	19-06	26-06			Frank Koster & Miriam Vreeken
12	26-06	03-07			Theo & Yet Baas
13	03-07	10-07			Robert & Bertwin
14	10-07	17-07			Jelle Mes
15	17-07	24-07			Sara Licher & Robin Wuijts
16	24-07	31-07			Jirome van der Boon & Luana Kolkman
17	31-07	07-08			Ger Molenaar & Ofra Carmi
18	07-08	14-08			Dorus Bakker & Ward Koster
19	14-08	21-08			Theo Bakker & Mar Neeft
20	21-08	28-08			Leila & Sheraga van Wetten
21	28-08	04-09			Arie Baas
22	04-09	11-09			Wout Bakker

Bijlage 2 Overzicht HVP tellingen zomer 2020

HVP tellingen zomerseizoen 2019		Alle gebieden (WG2310 + WG2320 + WG2330)										
Vogelsoort	Teldatum	09-mei	24-mei	13-jun	29-jun	01-jul	15-jul	21-jul	12-aug	18-aug	23-aug	06-sep
	Euring-code											
fuut	90	0	3	0	1	1	0	0	0	0	0	2
aalscholver	720	59	62	27	10	3	25	62	93	34	105	115
lepelaar	1440	0	6	0	0	2	0	1	0	0	0	0
knobbelzwaan	1520	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
canadese gans (gr)	1661	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
brandgans	1670	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
rotgans	1680	0	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0
bergeend	1730	0	0	0	2	2	3	0	0	0	1	66
smient	1790	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
wintertaling	1840	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
wilde eend	1860	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
eidereend	2060	850	1950	2385	2930	1900	1130	390	111	785	23	370
zwarte zeeëend	2130	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
middelste zaagbek	2210	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
slechtvalk	3200	3	0	0	0	0	0	0	1	3	0	1
scholekster	4500	500	410	705	580	650	980	1660	970	10000	2200	4500
kluut	4560	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
bontbekplevier	4700	20	0	0	0	0	0	0	40	170	6	300
zilverplevier	4860	2100	1700	0	0	0	0	1	70	350	269	4090
kanoet	4960	0	2700	0	0	0	45	4360	17600	6000	24510	7500
drieteenstrandloper	4970	2350	1620	9	3	0	75	980	1270	3000	0	820
kleine strandloper	5010	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
krombekstrandloper	5090	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
bonte strandloper	5120	32000	4000	0	0	0	150	3310	15040	13950	45300	15800
rosse grutto	5340	6000	4600	0	0	0	35	600	2300	3500	2130	1600
regenwulp	5380	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
wulp	5410	18	0	25	290	2000	2820	3200	1500	5800	6440	9000
zwarte ruiter	5450	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
tureluur	5460	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
groenpootruiter	5480	0	70	0	0	0	55	60	98	80	35	10
steenloper	5610	40	0	0	0	0	0	3	0	70	16	60
dwergmeeuw	5780	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
kokmeeuw	5820	145	0	920	190	320	2710	1490	2590	580	0	3600
stormmeeuw	5900	265	12	40	0	160	1820	845	4	0	0	1350
kleine mantelmeeuw	5910	34	22	6	10	0	12	5	4	0	8	180
zilvermeeuw	5920	175	116	250	840	270	210	300	0	0	272	950
grote mantelmeeuw	6000	27	2	0	2	1	0	4	13	150	14	57
meeuw spec(vermijde)	6049	0	120	190	0	0	0	3000	750	4500	1110	500
reuzenster	6060	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
grote stern	6110	34	0	9	2	2	2110	450	3500	4600	0	600
visdief	6150	0	30	0	0	0	0	0	0	0	0	0
noordse stern	6160	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	0
visdief /noordse ste	6169	1270	80	22	0	0	390	595	250	3320	130	200
dwergstern	6240	3	0	0	0	0	340	580	0	0	0	20
zwarte stern	6270	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0
grauwe gans		1	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0
blauwe reiger		0	0	0	0	4	0	5	0	0	0	0
kemphaan		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
kleine jager		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal		45896	17520	4588	4863	5314	12910	21901	46204	56897	82576	51689

HVP tellingen zomerseizoen 2019		Engelsmanplaat WG2310											
	Teldatum	09-mei	24-mei	13-jun	29-jun	01-jul	15-jul	21-jul	12-aug	18-aug	23-aug	06-sep	
Vogelsoort	Euring-code												
fuut	90	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
aalscholver	720	16	21	4	10	3	8	30	42	10	57	65	
lepelaar	1440	0	6	0	0	2	0	1	0	0	0	0	
knobbelzwaan	1520	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
canadese gans (gr)	1661	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
brandgans	1670	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
rotgans	1680	0	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
bergeend	1730	0	0	0	2	2	3	0	0	0	1	46	
smient	1790	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
wintertaling	1840	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
wilde eend	1860	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
eidereend	2060	50	150	260	230	400	680	220	60	460	1	20	
zwarte zeeëend	2130	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
middelste zaagbek	2210	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
slechtvalk	3200	3	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	
scholekster	4500	100	400	180	570	500	390	400	400	0	0	0	
kluut	4560	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
bontbekplevier	4700	20	0	0	0	0	0	0	40	170	6	0	
zilverplevier	4860	2100	1700	0	0	0	0	1	70	0	269	90	
kanoet	4960	0	2700	0	0	0	15	4000	15600	6000	2010	900	
drieteenstrandloper	4970	500	1600	9	0	0	75	300	100	1500	0	320	
kleine strandloper	5010	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
krombekstrandloper	5090	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
bonte strandloper	5120	32000	4000	0	0	0	150	3000	13740	6400	45300	800	
rosse grutto	5340	6000	4600	0	0	0	35	500	300	2000	1830	0	
regenwulp	5380	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
wulp	5410	18	0	6	290	2000	2160	0	1500		0	0	
zwarte ruiter	5450	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
tureluur	5460	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
groenpootruiter	5480	0	70	0	0	0	55	60	98		35	10	
steenloper	5610	0	0	0	0	0	0	3	0	10	0	10	
dwergmeeuw	5780	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
kokmeeuw	5820	15	0	120	190	320	2120	1160	2040	580	0	1900	
stormmeeuw	5900	25	2	10	0	160	1630	520	4	0	0	700	
kleine mantelmeeuw	5910	0	8	4	10	0	3	0	2	0	0	20	
zilvermeeuw	5920	35	16	0	840	270	135	220	0	0	100	370	
grote mantelmeeuw	6000	1	0	0	2	1	0	2	4	0	10	7	
meeuw spec(vermijder)	6049	0	0	190	0	0	0	0	250	0	860	0	
reuzenster	6060	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
grote stern	6110	2	0	4	2	2	510	30	1650	0	0	0	
visdief	6150	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
noordse stern	6160	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	0	
visdief /noordse ster	6169	570	80	3	0	0	40	150	150	3300	0	0	
dwergstern	6240	0	0	0	0	0	0	430	0	0	0	0	
zwarte stern	6270	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	
blauwe reiger		1						0					
gauwe gans						4							
kemphaan													
kleine jager													
Totaal		41458	15373	790	2146	3664	8009	11027	36050	20436	50486	5258	

HVP tellingen zomerseizoen 2019		Rif WG2320											
	Teldatum	09-mei	24-mei	13-jun	29-jun	01-jul	15-jul	21-jul	12-aug	18-aug	23-aug	06-sep	
Vogelsoort	Euring-code												
fuut	90	0	3	0	1	1	0	0	0	0	0	2	
aalscholver	720	43	41	23	0	0	17	32	51	24	48	50	
lepelaar	1440	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
knobbelzwaan	1520	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
canadese gans (gr)	1661	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
brandgans	1670	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
rotgans	1680	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
bergeend	1730	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20	
smient	1790	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
wintertaling	1840	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
wilde eend	1860	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
eidereend	2060	800	1800	2125	2700	1500	450	170	51	325	22	350	
zwarte zeeëend	2130	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
middelste zaagbek	2210	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
slechtvalk	3200	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	1	
scholekster	4500	400	10	525	10	150	590	1260	570	10000	2200	4500	
kluut	4560	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
bontbekplevier	4700	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	300	
zilverplevier	4860	0	0	0	0	0	0	0	0	350	0	4000	
kanoet	4960	0	0	0	0	0	30	360	2000	0	22500	6600	
drieteenstrandloper	4970	1850	20	0	3	0	0	680	1170	1500	0	500	
kleine strandloper	5010	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
krombekstrandloper	5090	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
bonte strandloper	5120	0	0	0	0	0	0	310	1300	7550	0	15000	
rosse grutto	5340	0	0	0	0	0	0	100	2000	1500	300	1600	
regenwulp	5380	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
wulp	5410	0	0	19	0	0	660	3200	0	5800	6440	9000	
zwarte ruiter	5450	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
tureluur	5460	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
groenpootruiter	5480	0	0	0	0	0	0	0	0	80	0	0	
steenloper	5610	40	0	0	0	0	0	0	0	60	16	50	
dwergmeeuw	5780	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
kokmeeuw	5820	130	0	800	0	0	590	330	550	0	0	1700	
stormmeeuw	5900	240	10	30	0	0	190	325	0	0	0	650	
kleine mantelmeeuw	5910	34	14	2	0	0	9	5	2	0	8	160	
zilvermeeuw	5920	140	100	250	0	0	75	80	0	0	172	580	
grote mantelmeeuw	6000	26	2	0	0	0	0	2	9	150	4	50	
meeuw spec(vermijden)	6049	0	120	0	0	0	0	3000	500	4500	250	500	
reuzenster	6060	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
grote stern	6110	32	0	5	0	0	1600	420	1850	4600	0	600	
visdief	6150	0	30	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
noordse stern	6160	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
visdief /noordse stern	6169	700	0	19	0	0	350	445	100	20	130	200	
dwergstern	6240	3	0	0	0	0	340	150	0	0	0	20	
zwarte stern	6270	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
gauwe gans					4								
blauwe reiger								5					
kemphaan													
kleine jager													
Totaal		4438	2147	3798	2717	1650	4901	10874	10154	36461	32090	46431	

Bijlage 3 Overige vogelwaaarnemingen 2020

Engelsmanplaat		
Datum	Soort	Aantal en bijzonderheden
2020-05-09	Boerenzwaluw - <i>Hirundo rustica</i>	100+ allen ri. Oost de hele dag door trek
2020-05-09	Bruine Kiekendief - <i>Circus aeruginosus</i>	1 ri. NO Vrouwtje
2020-05-09	Kleine Zwaan - <i>Cygnus columbianus bewickii</i>	9 ri O.
2020-05-09	Blauwe Reiger - <i>Ardea cinerea</i>	1 ri. O
2020-05-09	Graspieper - <i>Anthus pratensis</i>	1 ri. O
2020-05-09	Middelste Zaagbek - <i>Mergus serrator</i>	1 ri. O mannetje
2020-05-09	Wespendief - <i>Pernis apivorus</i>	1 ri. O
2020-05-09	Witte Kwikstaart - <i>Motacilla alba</i>	2 Vanuit W. jagend op huisje en blijven overnachten
2020-05-24	Wulp - <i>Numenius arquata</i>	1 ri. O
2020-05-24	Regenwulp - <i>Numenius phaeopus</i>	1 ri. O
2020-05-25	Boerenzwaluw - <i>Hirundo rustica</i>	8 ri. O
2020-05-25	Grote Stern - <i>Thalasseus sandvicensis</i>	11 ri. ZW
2020-05-25	Slechtvalk - <i>Falco peregrinus</i>	1
2020-05-25	Regenwulp - <i>Numenius phaeopus</i>	1
2020-05-25	Wulp - <i>Numenius arquata</i>	21 tijdens HVP
2020-05-25	Fuut - <i>Podiceps cristatus</i>	3 OSG
2020-05-30	Regenwulp - <i>Numenius phaeopus</i>	2
2020-05-31 08:37	Gierzwaluw - <i>Apus apus</i>	1 overvliegend oost
2020-05-31 08:45	Gierzwaluw - <i>Apus apus</i>	1 overvliegend oost
2020-05-31 09:02	Grauwe Gans - <i>Anser anser</i>	24
2020-05-31 09:17	Boerenzwaluw - <i>Hirundo rustica</i>	2 overvliegend oost
2020-05-31 09:20	Canadese Gans onbekend - <i>Branta canadensis / Branta hutchinsii</i>	2
2020-05-31 10:18	Gierzwaluw - <i>Apus apus</i>	2 overvliegend oost
2020-05-31 10:19	Kneu - <i>Linaria cannabina</i>	1 overvliegend oost
2020-05-31 10:23	Gierzwaluw - <i>Apus apus</i>	2 overvliegend oost
2020-05-31 10:28	Gierzwaluw - <i>Apus apus</i>	4 overvliegend oost
2020-05-31 10:53	Bruine Kiekendief - <i>Circus aeruginosus</i>	1 ♀ overvliegend oost
2020-05-31 11:47	Canadese Gans onbekend - <i>Branta canadensis / Branta hutchinsii</i>	8
2020-05-31 16:21	Gierzwaluw - <i>Apus apus</i>	1 overvliegend oost
2020-05-31 17:20	Zwartkopmeeuw - <i>Ichthyaetus melanocephalus</i>	2 overvliegend oost
2020-06-01 08:04	Canadese Gans onbekend - <i>Branta canadensis / Branta hutchinsii</i>	60
2020-06-01 08:10	Lepelaar - <i>Platalea leucorodia</i>	1 foeragerend
2020-06-01 08:15	Lepelaar - <i>Platalea leucorodia</i>	5
2020-06-01 08:48	Boerenzwaluw - <i>Hirundo rustica</i>	2 overvliegend oost
2020-06-01 09:21	Huiszwaluw - <i>Delichon urbicum</i>	1 overvliegend oost
2020-06-01 09:26	Huiszwaluw - <i>Delichon urbicum</i>	1 overvliegend oost
2020-06-01 09:27	Slechtvalk - <i>Falco peregrinus</i>	1
2020-06-01 09:28	Bontbekplevier - <i>Charadrius hiaticula</i>	1

2020-06-01 10:17	Kneu - <i>Linaria cannabina</i>	1 overvliegend oost
2020-06-01 10:29	Canadese Gans onbekend - <i>Branta canadensis</i> / <i>Branta hutchinsii</i>	60 overvliegend oost
2020-06-01 11:41	Canadese Gans onbekend - <i>Branta canadensis</i> / <i>Branta hutchinsii</i>	8
2020-06-01 20:57	Bonte Strandloper - <i>Calidris alpina</i>	35
2020-06-01 20:57	Wulp - <i>Numenius arquata</i>	100
2020-06-01 20:58	Kanoet - <i>Calidris canutus</i>	1
2020-06-01 20:59	Zilverplevier - <i>Pluvialis squatarola</i>	1
2020-06-01 21:10	Kanoet - <i>Calidris canutus</i>	13
2020-06-01 21:20	Kanoet - <i>Calidris canutus</i>	42
2020-06-02 07:26	Slechtvalk - <i>Falco peregrinus</i>	1
2020-06-02 07:29	Gierzwaluw - <i>Apus apus</i>	1 overvliegend
2020-06-02 07:39	Grauwe Gans - <i>Anser anser</i>	20
2020-06-02 07:40	Brandgans - <i>Branta leucopsis</i>	4
2020-06-02 07:57	Brandgans - <i>Branta leucopsis</i>	10 overvliegend oost
2020-06-02 08:02	Grauwe Gans - <i>Anser anser</i>	25 overvliegend oost
2020-06-02 08:16	Middelste Zaagbek - <i>Mergus serrator</i>	4 overvliegend oost
2020-06-02 08:55	Canadese Gans onbekend - <i>Branta canadensis</i> / <i>Branta hutchinsii</i>	140 overvliegend oost
2020-06-02 09:05	Tureluur - <i>Tringa totanus</i>	3
2020-06-02 09:09	Grauwe Gans - <i>Anser anser</i>	10 overvliegend oost
2020-06-02 09:10	Lepelaar - <i>Platalea leucorodia</i>	1 overvliegend oost
2020-06-02 09:13	Fuut - <i>Podiceps cristatus</i>	1
2020-06-02 09:22	Regenwulp - <i>Numenius phaeopus</i>	2
2020-06-02 10:04	Grauwe Gans - <i>Anser anser</i>	9 overvliegend oost
2020-06-02 10:18	Grauwe Gans - <i>Anser anser</i>	14 overvliegend oost
2020-06-02 19:56	Groenpootruiter - <i>Tringa nebularia</i>	3
2020-06-03 11:22	Kanoet - <i>Calidris canutus</i>	190
2020-06-03 11:25	Bontbekplevier - <i>Charadrius hiaticula</i>	1
2020-06-03 11:28	Zilverplevier - <i>Pluvialis squatarola</i>	1
2020-06-03 11:48	Bonte Strandloper - <i>Calidris alpina</i>	4
2020-06-04 08:17	Fitis - <i>Phylloscopus trochilus</i>	1
2020-06-04 08:42	Canadese Gans onbekend - <i>Branta canadensis</i> / <i>Branta hutchinsii</i>	31
2020-06-04 11:03	Kanoet - <i>Calidris canutus</i>	400
2020-06-05 07:25	Canadese Gans onbekend - <i>Branta canadensis</i> / <i>Branta hutchinsii</i>	27
2020-06-05 09:46	Canadese Gans onbekend - <i>Branta canadensis</i> / <i>Branta hutchinsii</i>	18 overvliegend oost
2020-06-12 16:24	Witvleugelstern - <i>Chlidonias leucopterus</i>	2 adult zomerkleed, foeragerend, gezien
2020-06-12 16:25	Huiszwaluw - <i>Delichon urbicum</i>	1 foeragerend
2020-06-12 16:28	Grote Stern - <i>Thalasseus sandvicensis</i>	5 rustend
2020-06-12 17:15	Scholekster - <i>Haematopus ostralegus</i>	280 rustend, gezien
2020-06-12 20:40	Bergeend - <i>Tadorna tadorna</i>	8 overvliegend oost
2020-06-13 11:11	Gierzwaluw - <i>Apus apus</i>	3 overvliegend oost
2020-06-15 13:27	Canadese Gans onbekend - <i>Branta canadensis</i> / <i>Branta hutchinsii</i>	65

2020-06-15 14:36	Drieteenstrandloper - <i>Calidris alba</i>	53 adult zomerkleed, rustend, gezien
2020-06-18	Noordse Stern - <i>Sterna paradisaea</i>	1 bezet nest met eieren
2020-06-19 08:22	Brandgans - <i>Branta leucopsis</i>	110 overvliegend oost
2020-06-19 08:30	Tureluur - <i>Tringa totanus</i>	2 overvliegend Noord
2020-06-19 11:17	Drieteenstrandloper - <i>Calidris alba</i>	18 overvliegend zuid
2020-07-11 19:02	Lepelaar - <i>Platalea leucorodia</i>	1 gezien
2020-07-12 23:41	Scholekster - <i>Haematopus ostralegus</i>	4 waarschijnlijke nestplaats
2020-07-13 12:23	Dwergster - <i>Sternula albifrons</i>	20 rustend
2020-07-13 12:23	Slechtvalk - <i>Falco peregrinus</i>	1 overvliegend zuid
2020-07-15 15:40	Zeekoet - <i>Uria aalge</i>	1
2020-08-08 08:22	Lepelaar - <i>Platalea leucorodia</i>	1 adult, gezien
2020-08-12 12:40	Slechtvalk - <i>Falco peregrinus</i>	1 adult, gezien
2020-08-12 21:15	Lepelaar - <i>Platalea leucorodia</i>	1 adult, gezien
2020-08-14 18:05	Fitis - <i>Phylloscopus trochilus</i>	1
2020-08-14 18:06	Kleine Karekiet - <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	1
2020-08-14 18:06	Tapuit - <i>Oenanthe oenanthe</i>	1
2020-08-14 18:07	Rotgans - <i>Branta bernicla</i>	1
2020-08-14 18:07	Slechtvalk - <i>Falco peregrinus</i>	1
2020-08-14 18:07	Zwarte Stern - <i>Chlidonias niger</i>	1
2020-08-15 15:52	Middelste Jager - <i>Stercorarius pomarinus</i>	1 vondst (dood)
2020-08-15 18:10	Tapuit - <i>Oenanthe oenanthe</i>	1
2020-08-15 18:10	Slechtvalk - <i>Falco peregrinus</i>	1
2020-08-15 18:11	Torenavalk - <i>Falco tinnunculus</i>	1
2020-08-15 18:11	Goudplevier - <i>Pluvialis apricaria</i>	1
2020-08-15 18:11	Fitis - <i>Phylloscopus trochilus</i>	1
2020-08-15 18:16	Zilvermeeuw - <i>Larus argentatus</i>	3 vondst (dood), in braakbal
2020-08-16 09:59	Fitis - <i>Phylloscopus trochilus</i>	1
2020-08-16 09:59	Lepelaar - <i>Platalea leucorodia</i>	2 overvliegend west
2020-08-16 10:05	Bruine Kiekendief - <i>Circus aeruginosus</i>	1 overvliegend west
2020-08-16 11:53	Slechtvalk - <i>Falco peregrinus</i>	1
2020-08-16 11:53	Fitis - <i>Phylloscopus trochilus</i>	3
2020-08-16 13:30	Zwarte Stern - <i>Chlidonias niger</i>	3
2020-08-17 08:37	Slechtvalk - <i>Falco peregrinus</i>	2
2020-08-17 13:30	Fitis - <i>Phylloscopus trochilus</i>	1
2020-08-17 16:25	Tapuit - <i>Oenanthe oenanthe</i>	1
2020-08-17 16:37	Graspieper - <i>Anthus pratensis</i>	1
2020-08-17 18:25	Kleine Jager - <i>Stercorarius parasiticus</i>	1
2020-08-18 07:52	Zwarte Stern - <i>Chlidonias niger</i>	5 rustend
2020-08-18 08:41	Slechtvalk - <i>Falco peregrinus</i>	1
2020-08-18 09:51	Boerenzwaluw - <i>Hirundo rustica</i>	1
2020-08-19 09:52	Zwarte Roodstaart - <i>Phoenicurus ochruros</i>	1 eerste najaar
2020-08-19 13:39	Blauwe Reiger - <i>Ardea cinerea</i>	4
2020-08-19 13:40	Slechtvalk - <i>Falco peregrinus</i>	2
2020-08-19 15:23	Visdief - <i>Sterna hirundo</i>	1 vondst (dood)
2020-08-19 15:31	Bruine Kiekendief - <i>Circus aeruginosus</i>	1 jagend
2020-08-19 16:57	Regenwulp - <i>Numenius phaeopus</i>	2

2020-08-19 18:57	Boerenzwaluw - <i>Hirundo rustica</i>	1
2020-08-20 10:29	Slechtvalk - <i>Falco peregrinus</i>	3
2020-08-20 10:29	Zwarte Stern - <i>Chlidonias niger</i>	5
2020-08-20 10:29	Aalscholver - <i>Phalacrocorax carbo</i>	34
2020-09-04	Lepelaar - <i>Platalea leucorodia</i>	40 Wierumerwad
2020-09-04	Pijlstaart - <i>Anas acuta</i>	30 Wierumerwad overvliëgend ri. W
2020-09-05	Dwergstern - <i>Sternula albifrons</i>	20 vissend rondom huisje
2020-09-06	Smient - <i>Mareca penelope</i>	2 tussen HVP op Plaat
2020-09-07	Wintertaling - <i>Anas crecca raling</i>	1 op Hiezel
2020-09-07	Regenwulp - <i>Numenius phaeopus</i>	2 langsvliegend ri. Z
2020-09-09	Spreeuw - <i>Sturnus vulgaris</i>	1 in vogelboompje
2020-09-09	Grutto - <i>Limosa limosa</i>	2 op Hiezel
2020-09-09	Rotgans - <i>Branta bernicla</i>	1 op EMP

Overzicht overige vogelwaarnemingen Rif 2020

Rif		
Datum	Soort	Aantal en bijzonderheden
2020-06-12 16:31	Grote Stern - <i>Thalasseus sandvicensis</i>	8 rustend
2020-06-16 12:53	Eider - <i>Somateria mollissima</i>	1 bezet nest met eieren
2020-06-17 14:13	Brandgans - <i>Branta leucopsis</i>	10 overvliëgend noord
2020-07-12 21:33	Scholekster - <i>Haematopus ostralegus</i>	2 alarmerend, gezien
2020-07-12 21:51	Scholekster - <i>Haematopus ostralegus</i>	1 waarschijnlijke nestplaats
2020-07-12 21:52	Scholekster - <i>Haematopus ostralegus</i>	1 waarschijnlijke nestplaats, gezien
2020-07-12 21:53	Scholekster - <i>Haematopus ostralegus</i>	1 waarschijnlijke nestplaats
2020-07-12 21:56	Scholekster - <i>Haematopus ostralegus</i>	1 waarschijnlijke nestplaats
2020-07-12 21:56	Scholekster - <i>Haematopus ostralegus</i>	1 waarschijnlijke nestplaats
2020-07-15 13:27	Lepelaar - <i>Platalea leucorodia</i>	1 foeragerend, gezien
2020-08-11 14:55	Slechtvalk ssp peregrinus - <i>Falco peregrinus peregrinus</i>	1 adult, gezien
2020-08-24 14:30	Middelste Jager - <i>Stercorarius pomarinus</i>	1 rustend

Bijlage 4 Waarnemingen overige organismen Engelsmanplaat en Rif 2020

In onderstaande tabel zijn de waarnemingen van andere organismen dan vogels opgenomen. Alle waarnemingen zijn opgenomen in waarneming.nl.

Datum	Soort	Aantal en	Plaats
2020-06-12 t/m 2020-07-17	Biestarwegras - Elymus farctus	Zie dit verslag	Het Rif
2020-06-02 21:36	Huismoeder - Noctua	1	EMP
2020-06-12 18:37	Terrasjeskommazweefvlieg - Eupeodes corollae	1 ♀ imago, gezien	EMP
2020-06-12 18:44	Kweekgras spec. - Elymus spec.	1 vegetatief, natuurlijk, veldwaarneming	EMP
2020-06-12 18:46	Zeekool - Crambe maritima	1 zaailing, natuurlijk, veldwaarneming	EMP
2020-06-13 12:57	Terrasjeskommazweefvlieg - Eupeodes corollae	1 imago, gezien	EMP
2020-06-13 13:05	Bloemvlieg onbekend - Anthomyiidae indet.	1 imago	EMP
2020-06-13 13:13	Terrasjeskommazweefvlieg - Eupeodes corollae	1 imago, gezien	EMP
2020-06-13 13:15	Knollenbladwesp - Athalia rosae	1	EMP
2020-06-13 17:05	Saksische wesp - Dolichovespula saxonica	1	EMP
2020-06-14 12:20	Snorzweefvlieg - Episyrphus balteatus	1 ♀ imago	EMP
2020-06-14 13:05	Witte halvemaan-zweefvlieg - Scaeva pyrastris	1 imago, gezien	EMP
2020-06-14 13:15	Japans bessenwier - Sargassum muticum	1 vegetatief, veldwaarneming	EMP
2020-06-14 17:43	Gamma-uil - Autographa gamma	1	EMP
2020-08-15 18:13	Gewone Zeehond - Phoca vitulina	4 dood	EMP
2020-06-16 12:37	Ruwe boormossel - Zirfaea crispata	1	Het Rif
2020-06-17 13:55	Rog onbekend - Rajidae	1 ei	Het Rif
2020-06-17 15:29	Noorse hartschelp - Laevicardium crassum	1	EMP
2001-06-01 circa	Pacifische zeepok - Balanus glandula	1 aangespoeld	Het Rif
2020-07-12 23:09	Biestarwegras - Elymus farctus	30 aangespoeld, veldwaarneming	EMP
2020-08-19 14:58	Gewone wesp - Vespula vulgaris	1	EMP

2020-08-20 10:00	Huismoeder - Noctua	1	EMP
2020-08-20 10:07	Zweefvlieg onbekend - Syrphidae indet.	1	EMP

Bijlage 5 Overzicht Incidenten Engelsmanplaat Rif 2020

Volgende pagina

Bijlage Overzicht incidenten Engelsmanplaat Rif 2020

datum	begin	eind	HW	bron / beschrijving	wat / aantallen	Mate van verstoring
24-mei	ca. 10:30	12:55	12:36	Rond HW zijn er vier windsurfers voor de Hiezel en Oostrif. Een grote groep stellopers is neergestreken op het schelpenstrandje van de Hiezel. Diverse malen gaan de surfers aan de westkant langs dit strandje en kunnen dan niet surfen maar moeten lopend verder naar het Zoutkamperlaag. De vogels worden voortdurend verstoord. Na een half uur gaat het overgrote deel naar het Rif. Vanaf 11:45 zijn de surfers een tijdje weg, maar om 12:50 zijn ze terug en jagen alle vogels van de Hiezel. Hierna vertrekt men weer richting Nes/Wierum. Voor de kust van Nes/Wierum zijn in totaal acht windsurfers te zien. Zie foto's	1. Broedende sterns in vestigingsfase op Hiezel en 2. HVP's op Hiezel en Rif. De vestiging van de broedende sterns op de Hiezel is nog erg pril. Ook het Oostrif wordt volledig leeg gecast: Er zaten 20 aalscholvers, 140 eiders en tientallen meeuwen. Daarna versterking van zuidzijde Hiezel: alle eiders, aalscholvers meeuwen en scholeksters. De vogels vliegen naar het Rif	zeer ernstig
21-jun	rond LW			Wadlopers van Wadloopcentrum Fryslân hebben een stevige discussie met de wadwachter in verband met het betreden van de wadpost. De wadpost was gesloten i.v.m. corona.	n.v.t.	geen
26-jun	14:00	14:15	15:45	Motorbootje "Toxopeus 6YB636". Komt met opkomend water gericht op het huisje afvaren. Wanneer hij dichtbij komt probeer ik met armzwaaien en met mijn hoofd nee te schudden duidelijk te maken dat dit niet de bedoeling is, hierop in eerste instantie geen reactie. Wanneer ik naar binnen loop maakt hij echter rechtsomkeert (hij is dan al zeer dicht genaderd).	Engelsmanplaat	geen
28-jun	15:30	16:00	16:34	Twee windsurfers landen en blijven een half uur. Daarna surfen ze vlak langs de Hiezel richting kust	Hiezel-HVP. Ze pesten de hele HVP op.	ernstig
30-jun	17:14	18:00	18:45	Drie windsurfers rakelings langs de Hiezel richting het Rif waar ze de eiders op de oostpunt oppesten. Even later komen ze terug naar de Hiezel en gaan drie kwartier in de branding van de Hiezel surfen en gaan ook aan wal. Daarna komen er nog drie vanaf de noordkant van het Rif waarvan er twee in de branding van de Hiezel gaan surfen.	Hiezel en Rif-oost: HVP's. Eiders	ernstig
5-jul				zes windsurfers	Hiezel en Noordzijde Rif. Verstoring Eiders	licht
8-jul				Vier kajakkers landen op de Hiezel en geven "best wat verstoring"	Hiezel HVP	licht
12-jul	11:45	17:00	16:11	Kustwachtvliegtuig en helicopter op zoek naar vermist meisje op Ameland. Ze vliegen gedurende de gehele dag laag over. Wij waren vooraf gewaarschuwd.	Engelsmanplaat, gehele Rif, Oude Smeriggat: HVP's en fourageergebieden	zeer ernstig
12-jul	20:20	20:40	16:11	Man met hond komt vanaf schip en verstoort door het loslopen van de hond verscheidene sterns op het Rif	Rif-midden en Rif-oost: 200 sterns	licht
14-jul	17:30	18:00	17:39	Helicopter van de Kustwacht vliegt op 50 m boven het Rif en blijft stil hangen boven oost en westpunt op zoek naar het verdronken meisje	Gehele Rif	zeer ernstig
21-jul				Twee kajakkers landen op de Hiezel en verstoren de HVP.	Hiezel HVP. Voornamelijk eiders, aalscholvers	matig?
26-jul	14:30	16:30	15:36	Zeven kite-surfers op het Rif tijdens hoogwater zijn aan land gegaan. Waddenunit (Arjen Dijkstra) en Kustwacht Schiermonnikoog gebeld. Eén van de kites is kapot gegaan. Groep kwam naar hut om hulp te vragen. Situatie rondom wad uitgelegd, ze waren zich niet bewust van de status van het Rif. In veiligheid gebracht door de Kustwacht en vervolgens een procesverbaal gekregen. Foto	Rif vrijwel volledig leeg. Geen zehonden meer op rustplaats Pinkegat, aangenomen dat deze ook zijn verstoord.	zeer ernstig
27-jul	14:30	15:00	16:20	Zodiak achtige boot merk Kapelij 54-44-VS legde aan voor de Hiezel vlak voor hoogwater (plaat stond al grotendeels onder). Twee passagiers stapten uit en gingen, met waterpak, richting de plaat. Deel van de vogels werd verstoord (licht). Wadwachter is er naar toe gelopen (geen verdere verstoring daardoor) en heeft de schipper aangesproken. Deze bleek van 'Varen met Rob' te zijn en gaf een excursie. Is zeer vaak in dit gebied (de week eraan zou hij er weer komen). Was niet bewust dat de Hiezel een HVP is. Nummers uitgewisseld. Nummer Rob: +31 6 434 689 10. Rustig gesprek. Foto.	HVP, deel van de vogels verstoord	licht
28-jul	14:40	16:50	17:19	Acht windsurfers zijn langs HVP op Hiezel gekomen. Initieel geen verstoringen. Werden steeds eigenwijzer. Kwamen aan land, liepen door de vogels heen. Hele Hiezel leeg. Later gingen er een aantal naar het Rif toe. Daar niet aan land gegaan. Waddenunit gecontacteerd, deze bleek in de buurt en is er met de MS Krukel naartoe gegaan. Heeft ze allemaal aangesproken. Iedereen weg van Rif; deels weggegaan van Hiezel, deel bleef hangen bij Hiezel. Maar Hiezel stond wel onder water na een tijdje.	HVP Hiezel, geheel verstoord. Rif HVP (onduidelijk)	ernstig
1-aug				jacht (?) landt op Hiezel met drie personen	Hiezel HVP enige honderden vogels	licht
2-aug				jacht (?) met twee personen en een hond gaan aan land op Rif		geen?
3-aug				KNRM oefening rond de Hiezel (onaangekondigd)	Hiezel HVP komt niet tot rust	ernstig
4-aug				visboot De Brute Blei met vijf personen landt op het Rif		geen?
8-aug				RIB zet vier personen af op Rif twee uur voor HW	grote verstoring	ernstig
9-aug				boot (?) met vijf personen op het Rif worden aangesproken door Waddenunit		licht?
9-aug				boot (?) met vier personen landen op Hiezel	Hiezel HVP verstoring	licht?
23-aug				twee windsurfers snijden even af over de Engelsmanplaat. Lichte verstoring want hoge waterstand	Hiezel	licht
26-aug				acht windsurfers met zeer hoog water op Rif en Hiezel. Rusten uit op Hiezel	Hiezel, grote groep kanoeten en bontjes	ernstig
5-sep	14:00	15:30	13:24	4 windsurfers en 2 kitesurfers varen door het Westgat heen en weer langs de Hiezel. Rond 14:30h gaat er een kitesurfer midden op de Hiezel aan land, precies op een plek waar bijna geen vogels zitten, dat valt dus mee qua verstoring. Er naar toe varen met het bootje lijkt ons alleen maar meer kwaad te doen (communiceren op het water geen optie met harde wind).	Hiezel, HVP vogels verstoord (200 meeuwen, circa 50 eiders, 30 aalscholvers en drieteenstrandlopers)	matig

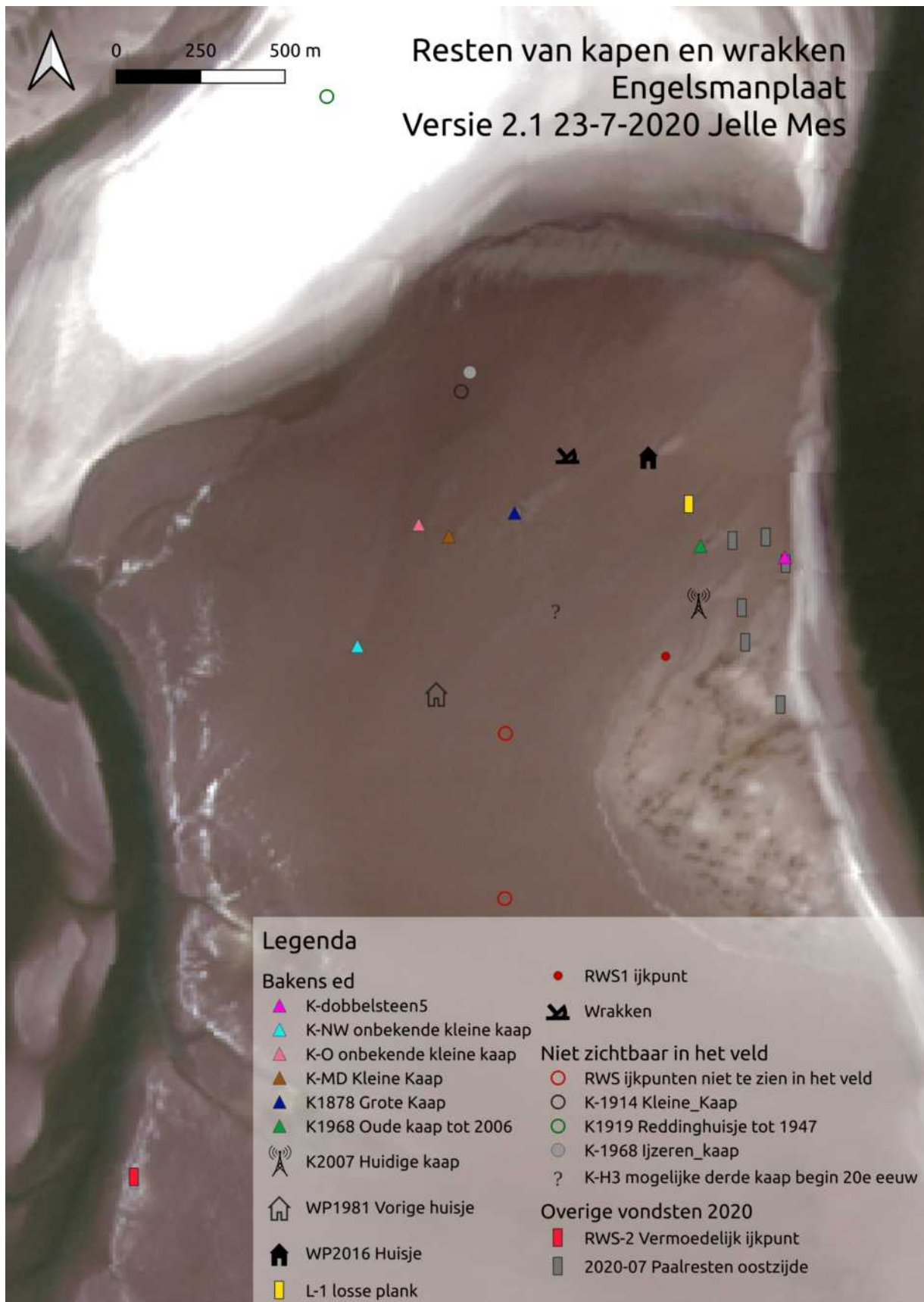
Bijlage 6 Archaeologie Engelsmanplaat

Auteur: Jelle Mes

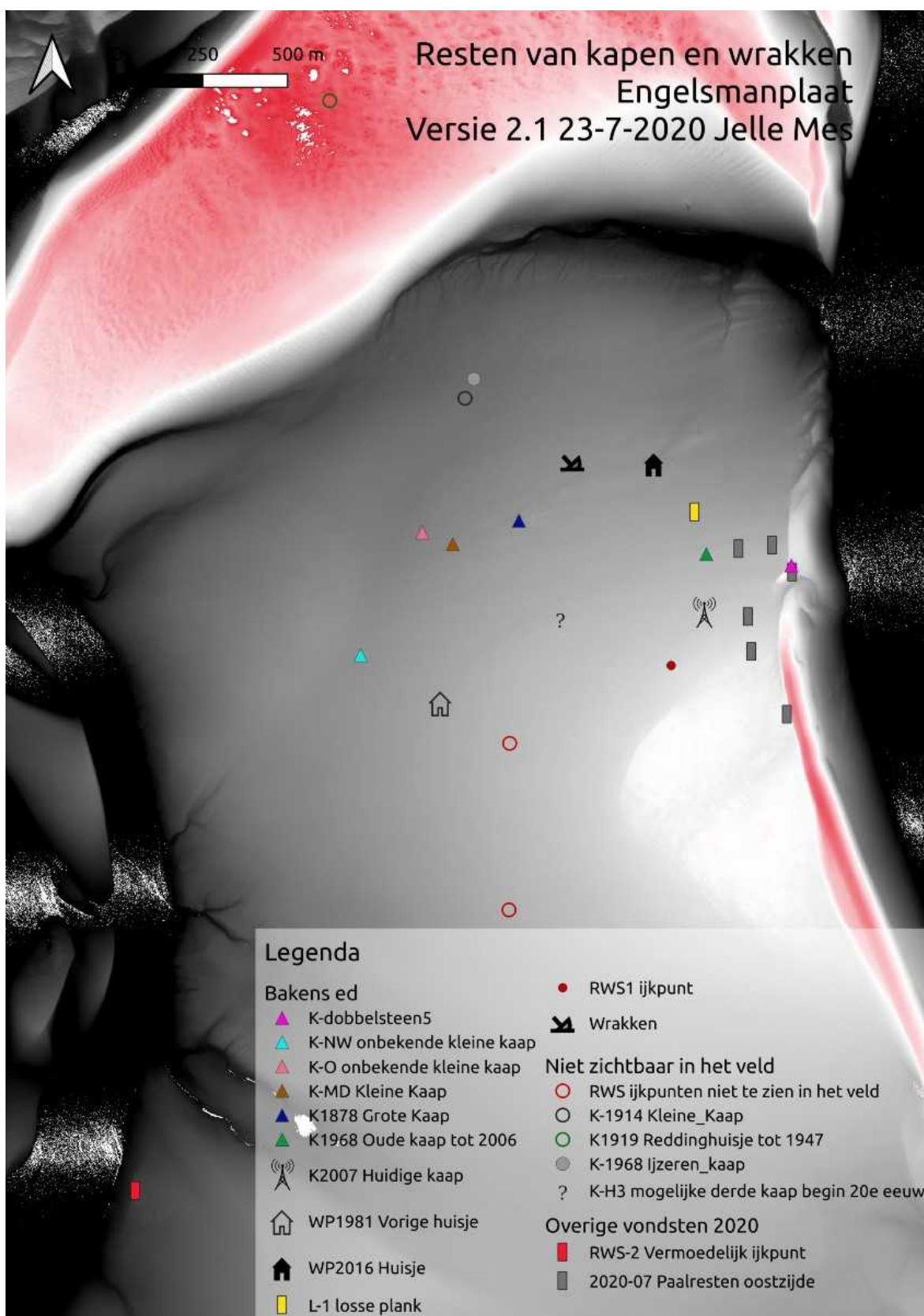
In het voorjaar van 2020 stuurde Truce van der Pal enkele foto's van resten van oude kapen die met laagwater te zien zijn op de Engelsmanplaat. Dit inspireerde mij om wat verder te graven in de literatuur, LIDAR hoogtemetingen, oude foto's en mijn eigen geheugen. Meerdere wadwachters hebben mij ook geholpen met het opzoeken of melden van paalresten en dergelijke in het veld. Daarnaast heb ik Stichting Verdronken Geschiedenis (SVG) gevraagd om op 16 juli langs te komen en de tot dan toe gevonden resten nader te bekijken. In het kort: de Engelsmanplaat ligt bomvol met oude bakens en andere interessante oude objecten. De cijfers ten tijde van schrijven (december 2020):

- 5 groepen paalresten waarvan zeker is dat het bakens of funderingen daarvan waren (2 gedateerd)
- 6 individuele paaltjes
- 2 individuele balken
- 2 ijkpunten van Rijkswaterstaat
- 1 scheepswrak

Hierbij twee kaarten van de huidige stand van permanente resten, dus paalresten e.d., geen vondsten die makkelijk weg kunnen spoelen. Fig. 1 heeft als achtergrond een satellietfoto van de Engelsmanplaat uit mei 2020, Fig. 2 een LIDAR hoogtekaart uit 2019 (zwart: -1 m NAP, wit: 0 m NAP, rood: +1 m NAP). Voor de rest zijn de kaarten identiek. Van objecten "niet zichtbaar in het veld" (iconen niet ingekleurd) zijn er vermoedens of bewijs dat ze op die plek hebben gestaan, maar is het niet in het veld terug te vinden. Denk hierbij aan het vorige wadwachtershuisje.

Figuur 2: Overzicht van kappen, wrakken en losse paaljes op de Engelsmanplaat. Van sommigen is de locatie gebaseerd op de literatuur, omdat ze niet meer in het veld te vinden zijn. Achtergrondfoto: satellietfoto van 17 mei 2020, ESA/Sentinel-2.

Figuur 3: Overzicht van kappen, wrakken en losse paaljes op de Engelsmanplaat. Van sommigen is de locatie gebaseerd op de literatuur, omdat ze niet meer in het veld te vinden zijn. Achtergrondfoto: LIDAR hoogtemeting 2019 Deltares & NAM.

Hieronder een opsomming van alle relevante objecten met een korte beschrijving. Dikgedrukt staat de ID, algemeen gebruikte naam en positie in RD coördinaten. De ID bevat het bouwjaar of als die niet bekend is, het jaar waarop het is verwijderd/weggespoeld, met een - er voor. Bijvoorbeeld, K1969 is een object (kaap, reddingshuisje, etc) dat in 1969 is geplaatst. K-1947 is een object dat in 1947 is weggespoeld/verwijderd en het bouwjaar niet bekend is.

Aanwezige restanten

K2007 – “Nieuwe Kaap” (199556, 607896)

De bij ons o zo bekende kaap die sinds 2007 fier overeind staat op de Engelsmanplaat. Geplaatst nadat de vorige in 2006 was weggeslagen na een storm.

K1968 – “Oude Kaap” (199564, 608069)

De voorganger van de huidige kaap, gebouwd in 1968 nadat de IJzeren Kaap in datzelfde jaar was verwijderd (De Haan et. al 1983, vanaf nu DH+1983). Had tot ongeveer de jaren '80 een functioneel drenkelingenhuisje en sectorlicht. Het is in 2006 weggeslagen bij een storm na al jaren scheef te hebben gestaan. Meerdere palen, ijzeren ankers en een stukje van de bliksemafleider zijn nog te zien.

K1878 - “Grote Kaap” (199010, 608169)

Figuur 4: De resten van de Grote Kaap in 1981. Auteur onbekend.

De bij ons allen bekende grote steenhoop met kruispatroon van palen. Het eikenhout is in 2010 door Stichting Verdronken Geschiedenis (SVG) gedateerd naar 1858, d.w.z. in dat jaar is de boom omgehakt (SVG 2010). Omdat dit hout echter altijd langere tijd werd gedroogd voordat het werd gebruikt voor de bouw, is de kaap pas jaren later neergezet. Historische bronnen wijzen op 1878 als bouwjaar (SVG, pers. comm.). In 1914 is deze kaap verwijderd om toegang tot het wad voor de vijand lastiger te maken (DH+1983). Met dit type bakken werden veel korte paaltjes de grond in geslagen en een set aan horizontale balken hier aan bevestigd, vlak boven de wadboden (voor een voorbeeld, zie DH+1983 p. 62). Dit fungeerde als fundering De huidige palen zijn dus de fundering en niet afgezaagde poten van het bakken zelf. Een beduidend ander ontwerp dan de huidige kaap, waar de palen van het hoofdbouwsel direct in de wadbodem zijn geplaatst. Rond 1977 zijn de paalresten voor het eerst blootgespoeld en gemarkeerd op een landmeting van Rijkswaterstaat.

K-MD – “Kleine Kaap” (198818, 608099)

De resten ten westen van die van de Grote Kaap, bestaande uit vier kleine palen en een bijzonder dikke, zie Fig. 4. Stichting Verdrongen Geschiedenis (SVG) heeft de dikste paal in 2010 gedateerd naar kapjaar 1828 (SVG pers. comm.) waar dus waarschijnlijk weer grofweg 20 jaar bij opgeteld kan worden voor het bouwjaar.

Figuur 5: De Kleine Kaap in 2020. Auteur: Truce van der Pal.

K-O (198728, 608134)

Nog een kleine kaap, ten noordwesten van K-MD, bestaande uit 5 kleine balken (vierkant profiel). Tijdens de excursie met SVG van 16 juli 2020 hebben we de afstand tussen de palen opgemeten. Hier was geen duidelijk patroon uit te halen.

Figuur 6: K-O tijdens de excursie met Stichting Verdrongen Geschiedenis op 16 juli 2020.

In 2002 en 2013 spoelden er bij stormen enorme keien rond de palen van K-O vrij (Rob Strietman, pers. comm.). Deze zijn ondertussen niet meer te vinden.

K-NW (198541, 607746)

De eerste vermelding van deze paalresten zijn in de notities van de excursie van SVG van 18 oktober 2009 (pers. comm.), gevonden ten noordwesten van het toenmalige wadwachtershuisje. In mijn persoonlijke herinnering stak er rond die periode op die plek ook lange tijd een grote, gespleten balk diagonaal zo'n 100 cm uit de wadbodem. Deze hoek van de Engelsmanplaat heeft veel erosie ondergaan, maar Robin Wuyts heeft op 22 juli 2020 bij de coördinaten die SVG in 2009 hadden opgeschreven, een klein stompje kunnen vinden. Zie Fig. 6.

Figuur 7: De resten van K-NW op 22 juli 2020. Auteur: Robin Wuyts.

K-dobbelsteen5 (199814, 608037)

Truce van der Pal deelde op 2 juni 2020 de eerste foto van deze paalresten (zie Fig. 7). Ze staan in een vrijwel perfecte vorm van een vijf op een dobbelsteen, dus met vier zijstanders en de centrale koningsstaander. De locatie is het noordelijke puntje van de Hiezel, net aan

Figuur 8: De "dobbelsteen-5" paalresten aan het begin van de zomer van 2020. Auteur: Truce van der Pal.

de kant van de Engelsmanplaat zelf. De leden van SVG (waaronder Egge Knol, expert op het gebied van bakens in het oostelijke waddengebied), zijn er van overtuigd dat dit een bakens moet zijn geweest. Vermoedelijk een tonbakens zoals die op veel oude kaarten te zien is. Deze bakens waren vrij klein en hadden een grote ton bovenin voor de herkenning.

Figuur 9: Zeekaart van het Friese Zeegeat van Keuchenius, S.J. (1832). Bron: Tresoar (ID 012243).

Het opvallende aan deze kaap is dat het zo ver oostelijk staat. Als men kijkt naar oude zeekaarten, dan staan vóór ongeveer 1832 alle kappen aan de oostkant van de plaat, daarna op grofweg het midden. Zie bijvoorbeeld de kaart in Fig. 8. Hier staan twee kaarten op in het midden van de plaat vrijwel exact ten noorden van Nes, grofweg dezelfde lengtegraad als de Grote Kaap. K-dobbelsteen5 lijkt mij dus van voor 1832. Het hout bleek tijdens de excursie te dun en aangetast om een datering te krijgen.

WR2014 (199168.26, 608342.85)

In de eerste maanden van 2014 werd door Lammert Kwant net ten noorden van de Grote Kaap delen van een scheepswrak gevonden (Mulder 2015). Onze eigen Jeroen van Wetten heeft deze ook gemeld in het wadwachtersverslag van dat jaar en een veldtekening gemaakt. Over een lengte van meer dan 5 meter staken spanten en dekplanken uit het zand in een spoelgat, verbonden met houten pennen. In november van dat jaar is er een houtmonster genomen waar het kapjaar 1749 ± 7 uit kwam (Mulder 2015). Het schip heeft dus dienst gedaan in de tweede helft van de 18^e eeuw. Op 19 maart 2015 staken nog maar drie spanten uit het zand.

Figuur 10: De deelnemers van de excursie van 16 juli 2020 rondom het wrak.

Figuur 11: Proberen onder de dekplanken de vorm van het schip en mogelijke verbindingsspennen te voelen.

In juli 2020 heb ik het wrak weer kunnen vinden op dezelfde locatie met nu vijf of zes spanten zichtbaar. Met de excursie van SVG zijn wij hier ook langs geweest en hebben geprobeerd onder water te voelen naar de vorm van het wrak. Hierbij kwamen we een klein brokje steenkool tegen (ligt nu in het huisje), wat mogelijk de lading van het schip zou kunnen zijn. Het schip ligt vermoedelijk op zijn zij in het zand, met alleen het boord van een van de kanten zichtbaar. Het is - met spoelgat - pal ten westen van het huisje met de telescoop te zien.

Individuele paaltjes

L-1 (199532, 608195)

Ten zuidoosten het wadwachtershuisje, halverwege de resten van K1968, staan een enkele balk/plank rechtop in het wad. Hier is verder niets over bekend

RWS1 (199461, 607743)

Drie paaltjes waarvan de middelste van staal en de buitenste van hout. Deze werd ook al door SVG bij hun excursie in 2009 opgemerkt. De conclusie was toen dat het een ijkpunt van Rijkswaterstaat was, deze werden veelvuldig in het wad geplaatst in de jaren '70 en '80 (Essink 2010). Een vergelijking van foto's uit dat jaar en nu laten zien dat er grofweg 30 cm zand is weggespoeld.

Figuur 12: De resten van een ijkpunt naast het Nieuwe Smeriggat in juli 2020.

RWS-2 (197884, 606238)

Een verzameling van palen, deksels en stoeptegels die voor het eerst gemeld zijn door Jan Terwel op 22 juni 2020. In mijn week op de Engelsmanplaat ben ik hier ook langs gegaan en het leek overduidelijk op de resten van een ijkpunt (zie Fig. 11). In 2010 heeft SVG contact opgenomen met Rijkswaterstaat en die gaven toen de volgende beschrijving van de ijkpunten. Er stonden drie palen van 6 meter lang bij elkaar, ieder in een 16 cm brede PVC buis met een roestvrijstalen kogel er op. Ik kan mij zelf nog herinneren dat zoiets in de jaren 0 ook te zien was bij de Hiezel, ter hoogte van het bakken. Die ligt nu mogelijk onder het zand. Deze ijkpalen lagen oorspronkelijk onder het maaiveld en waren omgeven door 4 stoeptegels zodat ze konden worden gevonden door middel van aanprikken. Dit klopt allemaal perfect met wat mij ter plaatse aantreffen. De deksels zater waarschijnlijk op de PVC buizen. Aan de onderkant hadden ze namelijk ook drie uitsteeksels in een ronde vorm die precies op zo'n buis zou passen.

Meerdere losse paaltjes

In mijn week op de Engelsmanplaat heb ik nog zes andere dunne paaltjes aangetroffen verspreid tussen het huidige bakken en de Hiezel. We zijn met de excursie langs een van deze paaltjes gegaan en enige wat af te leiden was dat het vrij zacht hout was, wilg ofzo. Het was ook weer te dun en aangetast voor een datering. Er werden meerdere doelen voor deze paaltjes geopperd. Het konden bijvoorbeeld markeringspunten zijn voor schepen die vaak aanlegden op de plaat, wat verklaart waarom ze allemaal dicht bij de Hiezel liggen. Zulke paaltjes hebben de leden van SVG ook aangetroffen aan de westzijde van Rottumerplaat. Een andere optie is dat het tijdelijke bouwsels waren, bijvoorbeeld overtij stellages van de scouting.

Geen restanten zichtbaar

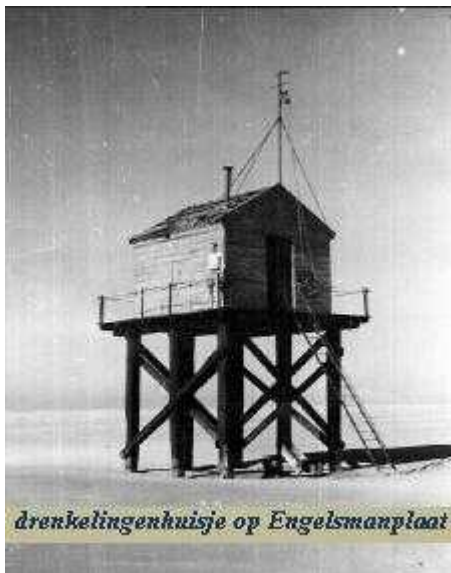
K-1968 – “IJzeren Kaap” (198880, 608585)

Gebouwd na de Eerste Wereldoorlog, specifiek na het reddingshuisje uit 1919 (DH+1983) (zie hieronder), maar exact jaar niet bekend. Nadat dit reddingshuisje door ijs wordt weggeschoven in de winter van 1946/47, komt er een reddingshuisje op de IJzeren Kaap. In de jaren daarna schoof het Smeriggat steeds meer naar het zuiden en ondermijnde de

fundering van de kaap (vaklodgingen Rijkswaterstaat, De Haan et al. 1983). Deze is daarom in 1968 verwijderd, met een replica in de Lauwersmeer bij Zoutkamp.

K-1947 (“naast K-1968)

Een kleine kaap die naast de IJzeren kaap heeft gestaan (DH+1983, Mulder 2015), bouwjaar onbekend. Dit was een type kaap genaamd een “loper”. Deze had de functie om samen met een grote kaap de vaarrichting het zeegat in aan te geven tot aan de eerste ton. Zie als voorbeeld de manuscriptkaart van J. Wijnhoud uit 1796 op pagina 63 van DH+1983. Omdat het zeegat continu verschoof, werd deze kleine kaap vaak verplaatst terwijl de grote bleef staan. Hij werd in 1947 geraakt door bliksem en brandde volledig af (DH+1983).

Figuur 13: Het reddingshuisje op de Engelsmanplaat. Datum en auteur onbekend, bron: wadgidsenweb.nl)

K1919 – “Reddingshuisje” (198457, 609401)

Na de Eerste Wereldoorlog werden op meerdere plekken in de Nederlandse wadden reddingshuisjes gebouwd. Zo ook een op de Engelsmanplaat en de Boschplaat ten westen van Rottumerplaat, beiden van hetzelfde ontwerp (Knol 2016). De specifieke bouwdatum van die op de Engelsmanplaat is bekend: 12 juli 1919 (DH+1983 p. 65). In de winter van 1946/47 is het door kruiend ijs weggeslagen (duidelijk geen gunstig jaar). Ook hier heeft het Smeriggat waarschijnlijk een grote rol in het einde van het huisje gespeeld. De vaklodging van 1949 laat namelijk zien dat op de plek van het huisje toen de voorganger van het Smeriggat lag. Deze heeft waarschijnlijk de fundering blootgespoeld voordat het ijs het huisje heeft meegenomen.

K-1914 (198728, 608134)

Een kleine kaap verwijderd aan het begin van de Eerste Wereldoorlog, te zien op de foto van de IJzeren Kaap in DH+1983 p. 68, luttele meters er naast. Bouwjaar is niet bekend. Dit was eveneens een looper, geplaatst grofweg 300 meter van de Grote Kaap vandaan. DH+1983 wijdt nog een enkele passage aan een mogelijke derde kaap aan het begin van de 20e eeuw, ten zuiden van de Grote Kaap. Deze zou ook op ongeveer 300 meter afstand moeten hebben gestaan, maar hier is niets van te zien. Op een kaart uit 1854 staan slechts twee kappen, met de Grote Kaap de zuidelijke, op een onderlinge afstand van ongeveer 310 meter (DH+1983 p. 64). Er zijn geen vaarinstructies of kaarten uit die tijd die spreken van drie kappen.

Overige kapen in de literatuur

In het verslag van SVG van hun excursie in 2010 staat ook nog een klein overzicht van kapen op de Engelsmanplaat, gebaseerd op archieven en krantendatabases. Hier het deel van voor 1900:

1760 - *“Oplevering van de allereerste, nog zeer eenvoudige kaap op Engelsmanplaat, die gebouwd werd door de stad Groningen.”*

1795 - *“Sloop van deze kaap vanwege het Engelse invasiegevaar”*

1802 - *“Vredesjaar en heropricting kaap in veel grotere vorm en met een zeskantig grondplan, anders dan we op de plaat aantreffen. Ook komt er nog een kleine mobiele kaap.”*

1811 - *“Overname van de kapen door de landelijke overheid”*

1859 - *“Nieuwbouw van de grote kaap, waarschijnlijk op het kruisvormige fundament en met het hout dat we aantreffen”*

Rij van 6 paaltjes tussen (198986, 607514) en (198983, 607024)

Een noord-zuid rij van zes houten paaltjes met een onderlinge afstand van 100 meter, aan de westzijde van de Engelsmanplaat. Gedocumenteerd door SVG in 2010 (Essink 2010) maar deze zomer niet gevonden. In de jaren '70 van de vorige eeuw stonden deze al op de Engelsmanplaat en werden gebruikt voor het handmatig inmeten van de hoogte. Volgens Ron Mes stonden er twee tot drie raaien van paaltjes over de gehele Engelsmanplaat.

Overige vondsten

Figuur 14: Het gevonden bot.

Opperarmbeen van een steppewisent

Gevonden in mijn week op de Engelsmanplaat liggend tegen een van de palen van het huisje. Vrijwel volledig zwart en erg zwaar (1.5 kg). Na contact met een expert van Ecomare bleek op basis van de kleur en gewicht het opperarmbeen van een steppewisent te zijn. Mogelijk vrijgekomen bij de zandsuppleties op Ameland.

Porselein scherf

Een van vele scherven die in een bakje in het huisje stonden (zie Fig. 14). Locatie, datum en vinder onbekend. Tijdens de excursie met SVG heb ik deze scherven laten bekijken en toen gaf Egge Knol (conservator bij het Groninger Museum) al aan dat het bijzonder zou kunnen zijn. Een kennis van hem, expert op het gebied van oosters aardewerk, heeft toen bevestigd dat het Japans porselein is met een merk dat gebruikt werd door ovens in Arita (Kyushu) in de periode 1670 – 1700. De witte beschildering met motief past niet bij de gewone export, maar eerder bij de interne Japanse markt. De vondst wordt bestempeld als “hoogst opmerkelijk en bijzonder”. Door Egge wordt gevraagd of deze schotel in een publieke verzameling kan worden ondergebracht.

Figuur 15: De porselein scherf die in het huisje lag.

Literatuurlijst

H. De Haan, R. IJbema, D.T. Reitsma 1983, *Engelsmanplaat: geschiedenis van en gebeurtenissen rond een zandbank*. Moddergat: Stichting 't Fiskershúske, Necumdruk, Drachten

S. Mulder 2015, *Buitendijks erfgoed oostelijke waddenzee*, Rijksuniversiteit Groningen

E. Knol 2016, *Reddingshuisjes op het Groninger wad*, Stad & Lande 25 (2)

K. Essink 2010, *Over ondergrondse merken in de Waddenzee*

Stichting Verdronken Geschiedenis 2010, *Zandafslag op Engelsmanplaat brengt oude fundamenteën in het zicht*. Persbericht

Stichting Verdronken Geschiedenis 2010, *Een zoektocht op Engelsmanplaat, voorjaar 2010*.